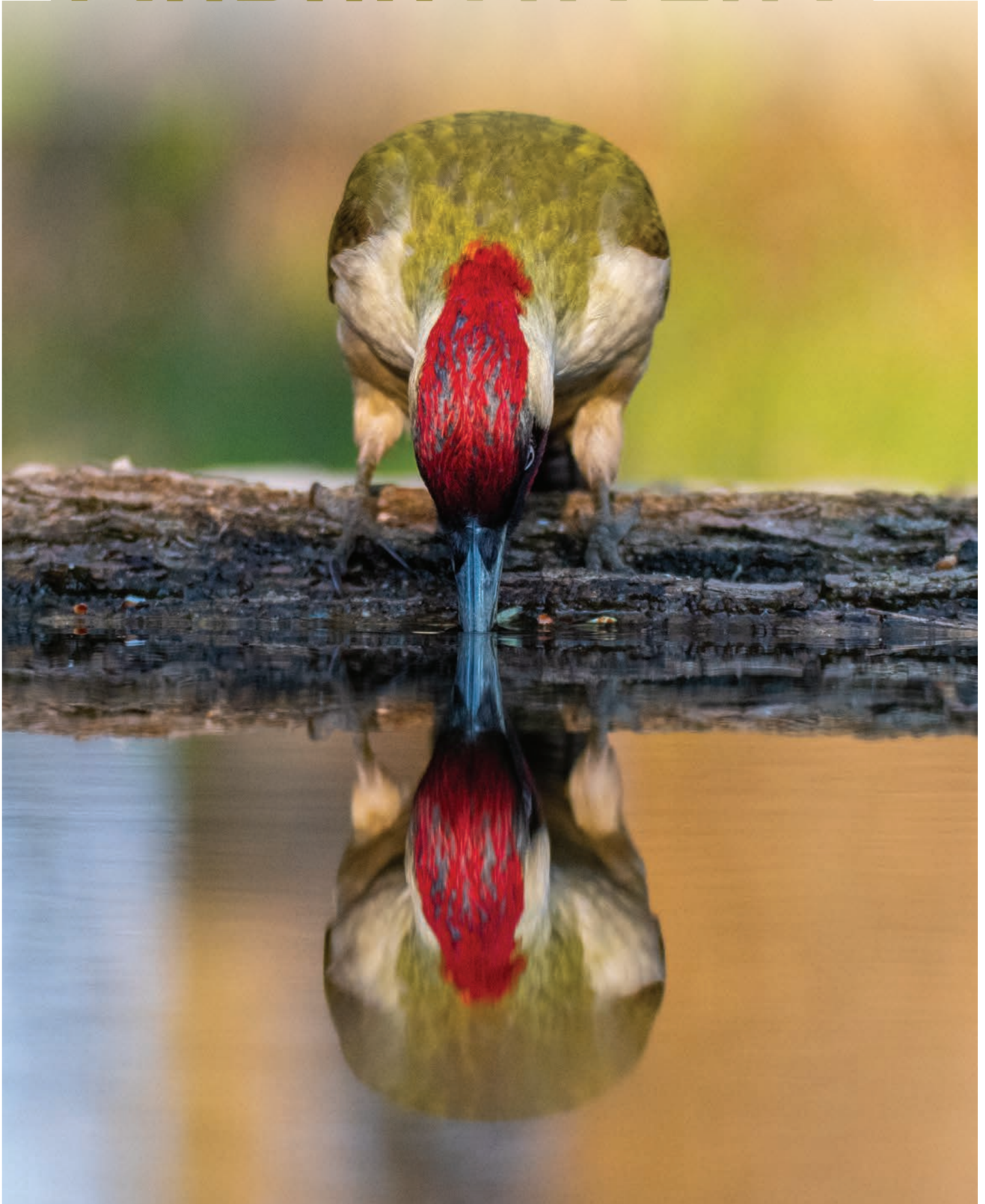

2022 tavasz

MADÁRTÁVLAT

■ ÉV MADARA

4 2022-ben az év madara a zöld küllő

■ ÉV HÜLLŐJE

8 „Tarka homokfutó” – 2022-ben a homoki gyík az év hüllője

■ MADÁRTAN

11 Hány pockot esznek meg a ragadozó madarak...

■ MONITORING

33 1. Égboltfigyelő nap – Skywatching Day

■ FAUNISZTIKA

30 Érdekes madármegfigyelések

■ MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

34 Érdekes madárfészkelések

■ FAUNISZTIKA

37 Megjelent Magyarország ragadozó madarai és baglyai I-II. kötete

■ MADÁRGYŰRÜZÉS

38 Érdekes madármegkerülések

■ BIRDLIFE

41 BirdLife Ecuador

43 Csipogó

■ TÁVCSÓVEL KÜLFÖLDÖN

15 Cres sziget fakó keselyűi

■ ÉLETUTAK

18 Interjú a 2021-ben kilencvenéves Schmidt Egonnal

■ HÍREK

21 MME-hírek: 2021. október-december

■ MONITORING

28 Megjelent a Madármegfigyelők kézikönyve

MADÁRTÁVLAT – madártani és természetvédelmi folyóirat

XXIX. évf. 1. szám, ár: 890 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

KIADJA: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet „A madárbarát Magyarországot!”

1121 Budapest, Költő utca 21., Tel.: (06-1) 275-6247 · Fax: (06-1) 275-6267 · www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ: Orbán Zoltán

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: Schmidt Egon 1994–1995

KORÁBBI FŐSZERKESZTŐK: Péchy Tamás 1996–2004; Ujhelyi Péter 2004–2011, 2013–2018; Orbán Zoltán 2012, 2018–

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bodnár Katalin, Halmos Gergő, Haraszthy László, Orbán Zoltán, Vásony Petra

NYELVI KORREKTOR: Szűcs Katalin

TERVEZÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Kitaibel Bt.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: Bányai Lászlóné

TERJESZTÉS: Bányai Lászlóné és Skrionya Barbara

FELELŐS KIADÓ: Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató

NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS: Korrekt Nyomdaipari Kft.

FELELŐS VEZETŐ: Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

A címlapon: Zöld küllő (fotó: Szűcs Boldizsár)

Köszönjük a birdphotography.hu madár- és természetfotókkal nyújtott segítségét!

SZÁZ ÉV A MADARAKÉRT ÉS A TERMÉSZETÉRT

Közkeletű mondás, hogy a természetvédelem és főleg a madárvédelem nem ismer határokat, egy-egy országon belül, elszigetelten nem lehet eredményeket elérni. Ezt már elődeink is pontosan tudták, és egy évszázaddal ezelőtt a madarak sorsáért és a természeti környezetért aggódó természetvédők összejöttek, hogy megalapítsanak egy országokat összefogó mozgalmat, a Nemzetközi Madárvédelmi Tanácsot (ICBP). Ennek gyökerei elsősorban néhány, már akkor is aktív kampányokat folytató szervezetig nyúltak vissza, azonban már a kezdetektől sok ország, köztük Magyarország is bekapcsolódott a munkába. A szervezet fokozatos fejlődése hetven évvel később jelentős mérföldkőhöz ért, amikor átalakult a ma is ismert BirdLife International nemzetközi szervezetté, melynek alapítói között már ott találhatjuk egyesületünket is.

Mozgalmunk abban a tekintetben is különleges, hogy úgynevezett grassroots (alulról építkező) szervezetek alkotják, amelyek tagsággal és demokratikus vezetéssel rendelkeznek. Így a madár- és természetvédelmet az egyén szintjétől a helyi természetvédő közösségeken (helyi csoportokon), a nemzeti szintű szervezeteken, a partnerek regionális csoportjain és regionális irodáinkon keresztül a globális szintéig minden szinten képviseljük. Ennek keretében a tudományos munkára alapozva gyakorlati védelmi tevékenységet, ismeretterjesztő munkát és szakpolitikai érdekérvényesítést is végzünk.

Az elmúlt harminc évben nemzetközi szervezetünk jelentős növekedésen és fejlődésen ment keresztül. Ma már száztizennyolc országban rendelkezünk partnerszervezetekkel. Tíz évvel ezelőtt, a kilencvenéves évfordulón itt írtam, hogy egyesületünk stratégiájában is fontos feladatokat szerepeltettünk a nemzetközi hálózat fejlesztése kapcsán, melynek keretében elsősorban a Nyugat-Balkán országaiban szerettük volna a partnerek szerveződését és fejlődését elősegíteni. Részt is vettünk ebben a feladatban, és örömmel jelenthetem, hogy mára Észak-Macedóniában, Horvátországban, Montenegróban és Szerbiában gyorsan fejlődő partnereink vannak, Albánia és Bosznia pedig közel jár ahhoz, hogy hivatalos BirdLife-partnerként vehessük fel a hálózathoz. Számos közös projekten, tapasztalatcserén keresztül segítettük a fejlődésüket, így büszkék lehetünk erre a nemzetközi szerepvállalásra.

„It's Time – Itt az idő” a centenáriumi kampány szlogenje. Egy évszázad nagyon hosszú idő, amely alatt a világ úgy megváltozott, hogy rá se lehet ismerni. A problémák, amelyekkel szembesülünk, szintén megváltoztak. A kezdetben kampányoló szervezetek első akciói a madarak direkt pusztítása ellen irányultak: a divatiparban felhasznált tollak miatt tömegesen megszűntek a madarak, ami ellen fel kívántak lépni. Mára az ilyen jellegű problémák egy részét sikerült a nemzetközi összefogásnak is köszönhetően visszaszorítani, azonban helyükbe sokkal nagyobb problémák léptek. Az elmúlt száz évben teljesen átalakítottuk a földet, elpusztítottuk az élőhelyeket, beszennyeztük a környezetünket, a madarakat ma már nem az veszélyezteti, hogy a tollaikat a kalapunk mellé akarjuk tűzni, hanem az, hogy nem hagyunk a természetnek egy talpalatnyi helyet sem, és ezzel saját magunk létét is fenyegetjük. Itt az idő lépni és egészen új alapokra helyezni a létezésünket. Helyet kell adnunk a természetnek, helyre kell állítanunk az élőhelyeket, hogy a madarak, a természet fennmaradását és a saját hosszú távú létezésünk alapjait tudjuk biztosítani. Az egy évszázaddal ezelőtt összegyűlő természetvédők példájából erőt merítve nem szabad meghátrálnunk ez előtt a hatalmas kihívás előtt. Itt az idő!

Halmos Gergő
ügyvezető igazgató

2022-ben az év madara a **ZÖLD KÜLLŐ**

A harkályfélék a hazai madárvilág népszerű csoportja, aligha van olyan természetbarát, aki legalább nagy vonalakban ne ismerné őket. 1997-ben és 1998-ban a harkályok voltak az év madarai, 2022-ben pedig közülük is az egyik legismertebb, a zöld küllő kapta meg a lehetőséget, hogy még közelebről megismerkedhessünk vele. Összeállításunk célja, hogy a Madártávlat olvasói számára bemutassuk ezt az országszerte elterjedt fajt, és ezzel remélhetőleg a védelméhez is hozzájáruljunk.

↑ Öreg hím zöld küllő harkálykert harkályfáján
← Zöld küllő (öreg tojó) harkálykert rönkrakásán

Fiatal zöld küllő harkálykert harkályfáján

← A harkálykert a zöld küllők számára is vonzó, erről az MME honlapján lehet részletesen olvasni: mme.hu > MADÁRBARÁT > Téli madáretetés > Harkályt, küllőt, csuszkát, fikuszt szeretnék az etetőn!

KÖSZÖNTJÜK ZOLNA NEVŰ OLVASÓINKAT IS!

A Zsolna szép, magyar eredetű női név, jelentése pedig nem más, mint éppen a zöld küllő. Ez is mutatja, hogy ezt a jellegzetes madarat régóta számontartja és kedveli a magyar nép, hiszen nemcsak könnyen felismerhető, hanem jól alkalmazkodott a települési környezethez is, falusi, de akár városi élőhelyeken is rendszeresen megtalálható. Tollruhája túlnyomórészt zöld, farcsikja élénk sárgászöld, sapkája piros, hangja pedig jellegzetes, vidáman kacagó (ellentétben a hasonló, de sokkal bánatosabb, ereszkedő hangon füttyülő hamvas küllővel). Harkálytól talán kicsit szokatlan módon gyakran a földön lehet megfigyelni, amint a fűben keresi fő táplálékát, a hangyákat. Parkokban, sportpályákon és kerti gyepeken is megpillanthatjuk táplálkozás közben. Az európai harkályok közül a zöld küllő kötődik a leginkább a nyílt gyepekhez, mert a legnagyobb hangyabőségek ott áll rendelkezésére.

RENDSZERTAN

A zöld küllőnek rendszerint három alfaját különböztetik meg: a törzsalak a Brit-szigetektől Dél-Skandinávián és Európa középső területein, ezen belül Magyarországon át Oroszország

AZ „ÉV MADARA” PROGRAM

Az MME 1979-ben indította el „Az év madara” programját, melynek célja a természetvédelmi problémákkal érintett fajok vagy madárcsoportok társadalmi szintű bemutatása. A több mint négy évtizede futó akció legutóbbi állomásaként a 2021-es év madaraként a cigánycsukra, a kis örgébicsre és a sordélyra szavazhattak a lakosság az MME honlapján 2020. júliusban.

nyugati részéig terjedt el, a *karelini* alfaj Olaszországban, a Balkán-félsziget déli részén, keleten Türkmenisztánig, az *innominatus* alfaj pedig a Zagrosz-hegységben fordul elő Irán és Irak területén.

ELTERJEDÉS

Állományának zöme Európában található, de hiányzik az Ibériai-félszigetről (ahol közeli rokona, a korábban a zöld küllő alfajának tekintett ibériai küllő él), Finnországból, a Földközi-tenger szigeteiről (így többek közt Korzikáról, Szardíniáról, Máltáról, Krétáról és Ciprusról) és az Ír-szigetről. Magyarországon gyakorlatilag mindenféle fás élőhelyen előfordul, ahol nyíltabb részeket, gyepeket is talál. Nem vonul, erősen helyhez kötött életmódot él, de a fiatalok függetlenné válásuk után szétkóborolnak, hogy saját territóriumot találjanak.

KÜLLEMI LEÍRÁS

A zöld küllő testhossza harminc-harminchat centiméter a csőrhegytől a farok végéig, szárnyfesztávolsága negyven-negyvenegy centiméter, csőre tekintélyes, négy-öt centiméter hosszú. A fekete harkály után ő a második legnagyobb harkály Európában, bár előbbi jócskán, körülbelül másfélszer nagyobb testű. A hamvas küllő pedig nagyjából húsz százalékkal kisebb zöld rokonánál. A zöld küllő zömök testalkatú, ami különösen hullámvonalú repülése közben tűnik fel. Nevének megfelelően színezete zömmel zöld, de az evezőtollai feketések fehér pöttyökkel, farcsikja pedig sárga. Hím és tojó hasonló, mindkettejüknek piros sapkája és fekete „banditaálarca” van. A fő különbség a két nem között, hogy a hím bajuszszávjá feketével keretezett piros, míg a tojóé teljesen fekete. A fiatalok színezete a nyár végi, őszi első vedlésig eltér a kifejlett madarakétól: dolmányukon, hátukon, vállfedőiken és szárnyfedőiken

sűrű halványárga pöttyözés és csíkozás látható. Alsótestüket krémszínű-szürkés foltok és kendermagozás fedi, nyakukon és fülfedőiken barnás csíkok húzódnak. Az egész mintázat kicsit olyan hatást kelt, mintha pikkelyek borítanák őket.

KOMMUNIKÁCIÓ

A fajtársak közti kommunikáció alapvetően három típusra oszlik: hangok, „ének” vagy territoriális hang, valamint dobolás.

Hangok: Izgatott kiáltása „kjü-kjü-kjükk” szavakkal írható le. Rendszerint a földről feljlesztve hallatja éles, magas, hangos „csü-csü-csü-csü-csü-csü-csükk!” riasztását, amelynek hangereje fel-le változik. Ismétlődő, nyávogó „csjak-csjak-csjak” hangja figyelmeztetésként szolgál a riválisok számára, de az izgatott madarak karvalyszerű „kek-kek-kek”, valamint egy- vagy kéttagú „csükk” hangokat is adnak. Hím és tojó hangja között nincs lényeges különbség.

Ének: Hangos kacagása összetéveszthetetlen – „klü-klü-klü-klü...” vagy „plü-plü-plü-plü...” –, rendszerint tíz-tizenöt hangból áll. Tempója változó, gyorsuló vagy lassuló is lehet. Mindkét nem „énekel”, leggyakrabban tavasszal, de időnként az év többi részében is hallható ez a hang. Funkciója elsősorban a territórium kijelölése, de a leendő pár behívásában is fontos szerepe van.

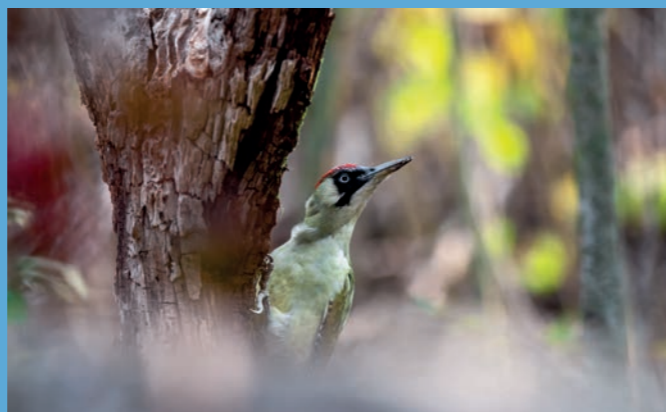
Dobolás: A zöld küllő nagyon ritkán dobol. Amikor mégis, az jellemzően egy hosszú, de gyengén pergő hangsor, nem elég hangos, hogy a territórium védelmét szolgálja, ellentétben a legtöbb harkállyal. A dobolás funkciója ezért inkább a párkapcsolaton belüli intim kommunikáció.

ANATÓMIA ÉS ALKALMAZKODÁS

Minden faj testfelépítése az életmódból fakadó sajátosságokat hordozza magán. A harkályok anatómiája is egy sor olyan jellegzetességet mutat, amely a táplálékszerzés és a szaporodás módjáról árulkodik. A legtöbb harkály csőre egyenes, de mivel a zöld küllő gyakran a földön táplálkozik, az evolúció során viszonylag hosszú és kissé lehajló csőre alakult ki, amely azonban elég robusztus is, így a madár kiválóan tudja használni ásásra. Ami viszont igazán figyelemre méltó, az a nyelve: a zöld küllőnek ez a szerve rendkívül hosszú, arányaiban hosszabb, mint elsősorban fán élő rokonaié, továbbá laposabb és a végén szélesebb is. Körülbelül tizenhárom centiméter hosszú, és amikor a madár kiölti, nagyjából tíz centiméter hosszan nyúlhat túl a csőrön. Ragacsos nyálka borítja, ehhez tapadnak hozzá a zsákmányállatok, miközben a zöld küllő nyelvvel végigszondázza a keskeny, rovarok lakta járatokat.

ÉLŐHELY

Madarunk rendkívül változatos élőhelyeket népesít be, tulajdonképpen bárhol megtalálható, ahol fákat és gyepeket is talál. A lombdöket és az elegyes erdőket kedveli, tisztán túlelvélű állományokban ritka. Zárt erdőségekben sem gyakori, inkább a tisztásokkal tarkított erdők lakója. Tipikus erdőszéli faj, az idősebb fákból készíti el odúját, de szüksége van gyepekre is a közelben, hogy táplálkozhasson. A szárazabb, több napsütésnek kitett élőhelyeket preferálja az

Zöld küllő öreg tojó (fotó: Hajdú Tamás)

árnyas-nedves területekkel szemben, mivel előbbieket jellemzően sokkal gazdagabbak hangyákban. Mindennek megfelelően jellemző élőhelyei a fás legelők, a parkok, ligetek, a tisztásokkal vagy akár tarvágásokkal szabdalta, de természetközeli erdők, a gyepek közelében húzódo faültetvények, a gyümölcsösök, a kertvárosok, a mezőgazdasági területek közti fasorok és a füves gáttakkal kísért ártéri erdők. A legjobb élőhelyet az őshonos lombdöket jelentik számára. Az elmúlt évtizedekben azonban egyre inkább kultúrakövető lett, települési környezetben is megtelepszik, ahol az lecserélte a természetközeli élőhelyeket. Persze a falvak, városok csak akkor igazán alkalmasak, ha a növényzetet és a rovarvilágot nem pusztították ki, például vegyszerezéssel.

A „SPECIALISTA”

Mint már említettük, a zöld küllő elsősorban a talajon mozogva keresi táplálékát. Bár a legtöbb európai harkály fajonként változó gyakorisággal, de szintén megfordul a földön, hogy élelmet gyűjtsön, a zöld küllő náluk sokkal jobban specializálódott a gyepes élőhelyekre. Különösen kedveli a rövidfűvű, legelt vagy nyírt gyepeket, míg a magas, sűrű növényzettel borított vagy erősen tömörödött talajú területeket kerüli. Zsákmány után kutatva marhalepényeket, gombákat, pókhálót és az avarban lévő leveleket is átfürkészhet. Esetenként persze fákon és bokrokon is keresgél. Nagy hóban vagy fagyott talaj esetén, amikor a földön nem tud táplálkozni, sziklafalakon, kőbányákban és épületeken is megjelenik. Étrendje nem túl változatos, elsősorban talajlakó hangyafajokból áll, de azért kisebb mértékben egyéb táplálékot is fogyaszt, például földigilisztákat, bogárlárvákat, néha hernyókat, pókokat, darázs- és méhlárvákat

Fiatal zöld küllő útpadkán keresgél (fotó: Orbán Zoltán)

is. Ha azonban van elegendő hangya, akkor alig eszik bármi mást. A hangyáknak bármely fejlődési stádiumát kedveli, petét, lárvát, bábót és kifejlett hangyát egyaránt. Közvetlenül a talajról vagy a földbe, illetve hangyabolyba fúrva gyűjti össze őket.

KÖLTÉS

A zöld küllő második naptári évének tavaszán költ először. Alapvetően monogám faj, évente egy fészekaljat nevel. Mindkét szülő kotlik és részt vesz a fiókák gondozásában és etetésében. A tojásrakás gyakran április végére esik, de ha a tél nagyon elhúzódott, és későbbre toódik a tavasz, akkor a zöld küllő költése is csúszhat. A fészekalj öt-hét tojással teljes, de előfordulhat az is, hogy csak három vagy akár tizenegy tojásból áll. A szülők az utolsó vagy az utolsó előtti tojás lerakásakor kezdenek kotlani. Tizennégy-húsz nap után kelnek ki a csupasz, vak, fészeklakó (vagyis röpképességük eléréséig a fészekben maradó) fiókák. Növekedésük gyors, különösen végtagjaik és karmaik nőnek aránytalanul nagyra, mivel azokra szükségük van az odú belső falán való kapaszkodáshoz. Az első napokban csöndesek, aztán egyre hangosabban követelik az eleséget. Szüleik visszaöklendezett hangyapéppel etetik őket. A fiókák körülbelül

tíz nap után kezdenek megjelenni a bejáratnál. Kidugják a fejüket, és szüleik már ott etetik őket, miközben maguk kint maradnak.

ÁLLOMÁNYNAGYSÁG

Az európai állomány valószínűleg kismértékben nőtt az elmúlt évtizedekben, de a legtöbb országban hiányoznak a pontos felmérések. A faj elterjedése szorosan követi a hangyák előfordulását, és mivel a melegebb éghajlat általánosságban kedvez a hangyáknak, az őket fogyasztó harkályok növekvő trendje is várhatóan fennmarad. Hazánkban az MMM-felmérések 2008-ig stabil, onnantól kezdve pedig erősen növekvő trendet mutattak ki. Az országos állományt jelenleg tizenöt-tizenhétezer párba becsülik (Magyarország madáratlasza).

Zöld küllő tojásos fészekalja (fotó: Haraszthy László)

TERMÉSZETVÉDELEM

Bár a faj állomány szinten jól áll, veszélyeztetető tényezői azért vannak. A mező- és erdőgazdálkodás intenzifikációja más természeti értékekhez hasonlóan a zöld küllőt is negatívan érintette. A vegyszerhasználat mellőzése vagy legalább csökkentése, továbbá a hagyományos legeltetés ugyanakkor segíti a hangyák és így a zöld küllő fennmaradását is. Másfelől viszont a gyepek „feljavítása”, esetleg feltörése, szennyezése különösen káros az ott élő rovarvilág és az őket fogyasztó madarak, például a zöld küllő számára. A külterjes művelésű gyümölcsösök visszaszorulása, továbbá az idős fákat eltávolító, gazdasági szemléletű erdőgazdálkodás csökkenti a költésre alkalmas méretű fák számát. A természetbarát gyeperdőgazdálkodási gyakorlatok, élőhelykezelési projektek azonban jó eredményeket hozhatnak a zöld küllő védelmében is.

A ZÖLD KÜLLŐ MINT KULCSFAJ

Az ökológiában *kulcsfaj*nak nevezik az olyan fajokat, amelyek meghatározó szerepet játszanak valamely ökoszisztéma működésében, mivel jelentős hatások van a többi faj életére is. A zöld küllő az erdők és gyepek életközösségében is ilyen kulcsszerepet játszik, hiszen az általa készített odúk számos más faj fennmaradásához is szükségesek. A másodlagos odúlakók között emlősöket, rovarokat és madarakat (például pelék, darazsak és a szalakóta) is találunk.

INDIKÁTORFAJ

Az élőhelyük állapotát, minőségét jelenlétükkel, gyakoriságukkal jól mutató és egyben jól megfigyelhető fajokat *indikátorfaj*knak hívjuk. A zöld küllő jelenléte jól jelzi, hogy az élőhelyen vannak olyan idős fákat, amelyekbe tud odút vájni, a gyepeken pedig megfelelő a rovarélet, vannak hangyák, amelyeken táplálkozhat. Ezek a paraméterek természetesen sok más, kevésbé könnyen észlelhető faj számára is fontosak, a zöldküllő-állomány monitorozása tehát egy egész életközösség, a mozaikos gyeperdő ökoszisztémák állapotáról is sokat elmond.

Gorman Gerard és Schmidt András
az MME Harkályvédelmi Szakosztályának (HVSZ)
alapító tagjai

Jellegzetes (zöld) küllő sziluett (fotó: Orbán Zoltán)

„TARKA HOMOKFUTÓ”

– 2022-ben a homoki gyík az év hüllője –

Bár Magyarországon mindössze nyolc gyíkfaj él, kevesen tudnák mindegyiket felsorolni. Még ha el is jutnának néhányig, a többségnek már nem jutna eszébe az alföldi homokjaink ékszerszépségű gyíkcsockája, a homoki gyík. Valóban, nem az az állat, amely csak úgy felbukkan elhagyott házak romos kerítésein, mint a fali gyík, vagy gyanakodva les bennünket valamely hegyvidékünk bokros erdőszegélyein, mint azt a zöld gyík teszi.

A homoki gyík sem elhanyagolt gyártelepeken, sem a megszokott turistaösvényeken nem fog felbukkanni. És bár elterjedésének nagy része a Balkánra esik, mégis van benne valami, ami hungarikumnak is tekinthető. Az Alföld alacsonyra legelt homokpusztáin érzi magát a legjobban, ott, ahol egykor hatalmas szürkemarha-csordák vagy sok ezres rackanyáják legeltek. Ez a gyík hazánkban azt a tájat találta meg élőhelyének, amelyet a leginkább magyar tájnak szoktunk tartani. De vajon mi állhat a „választása” mögött, és mit lehet tudni erről a különös gyíkról?

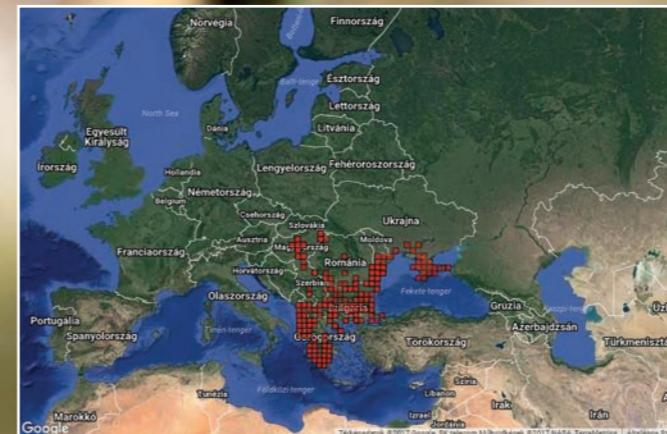
ELTERJEDÉSE EURÓPÁBAN ÉS ITTHON

A homoki gyík délkelet-európai elterjedésű hüllő. A magyarországi populációk elszigetelődtek a fő elterjedési területtől. Tőlünk délre a Balkán-félszigetet, illetve egyes görög szigeteket, kelet felé az Alsó-Duna mentét, a Fekete-tengert övező síkságokat, illetve a Krím félszigetet népesíti be. Megtalálható még a Boszporusz kis-ázsiai oldalán is. Ezen belül három

formáját tartják számon: a nálunk is előforduló törzsalakot (*Podarcis tauricus tauricus*), valamint két alfaját – a *P. t. ionicus* (LEHR, 1902) Albániában, Északnyugat-Görögországban és a Jón-szigeteken fordul elő, a *P. t. thasopulae* (KATTINGER, 1942) az égei-tengeri Thasopulos szigetén honos. Magyarországon szigetszerűen az Alföld homokpusztagyepein fordul elő. A Pesti-síkságtól kezdve a Duna–Tisza közének szinte minden homokhátán megtalálható, ahol természetes gyepek maradtak fenn. Legészakabb előfordulása a bátorligeti legelő a Nyírségben. A Dunától nyugatra egyedül a Pákozd melletti rétekről jegyezték fel, de a populáció fennmaradását évtizedek óta nem sikerül igazolni, valószínűbb, hogy téves adatról van szó.

ÉLÉNKÖLD HÁT, CSIPKÉZETT SZEGÉLYEK

Bár vannak, akik vitatnák elsőbbségét a zöld gyíkkal szemben, a homoki gyík talán a legszebb, egzotikus színezetű gyíkfajunk. Testhossza mindössze hat-nyolc centiméter, a farka

Jellegzetes árvalányhajás élőhely (fotó: Mizsei Edvárd)

- ↑ Nyílt homoki gyepeken lehet vele találkozni, ahol a pusztá homok a felszínre bukkan, ahol menet közben el-elnyújtózik a homokon napozni (fotó: Babocsay Gergely)
- ↗ A homoki gyík élőhelye a homokhátakat borító alacsony fűvű homoki gyepek (Kunpe-szér), amely az alacsonyabb térszínek üde gyepeivel váltogatja egymást (fotó: Babocsay Gergely)
- ← A kifejlett hímek hasa a párzási időszakban narancssárga (fotó: Mizsei Edvárd)
- ↖ A homoki gyík európai elterjedése (forrás: MME KHVSZ)

viszont a testhossz kétszeresét is elérheti. A hímek hátának közepén világoszöld sáv fut végig, amely a nászidőszakban élénkebb, később sötétebbé válik. A zöld sávot mindkét oldalon egy-egy barna, a szélein csipkézett, a testoldal felső részét is magában foglaló sáv határolja. A barna sávok nem egyenletesen barnák, hanem sötétebb és világosabb pettyekből, foltokból állnak össze. Mindkét barna sáv közepén, a hát oldalsó pereme mentén fut egy vajsárga vagy krémszínű, ugyancsak hullámos vagy csipkézett szélű csík. A testoldal hashoz közeli felén fekete-(piszkos)fehér, márványos vagy pettyekből álló minta látható. Hasuk gyakran narancsszínű. A nőstények mintázata nagyon hasonló, de a barna sávok és a világos csíkok jóval kevésbé csipkézettek, a pettyek és foltok kevésbé kontrasztosak, emiatt lényegesen egyszerűbbnek, fakóbbnak tűnnek. A zöld sáv is kevésbé élénk, gyakran barnába vagy bézsbe hajló. Hasuk csontfehér. A fiatal egyedekről gyakran hiányzik a zöld, hátközepi sáv. Egyes helyeken a kifejlett zöld gyík nőstényeinek mintázata emlékeztet a homoki gyíkéra, ezért sokan annak is nevezik őket. Az élőhely és a méret azonban többnyire elárulja, melyikkel van dolgunk. A zöld gyík jóval nagyobb és robusztusabb, mint a homoki gyík, bár kétségtelen, a homoki legelőkön a kettő előfordulhat egymás közelében. Az alföldi homokon kívül azonban a homoki gyíkkal nem találkozhatunk.

ÉLŐHELY, ÉLETMÓD, TÁPLÁLKOZÁS

A homoki gyík a nyílt homokpusztagyepeken él. Az alacsony gyepek kívül nem igényel más növényzetet, bár ha menekülnie

kell, hasznát veszi a mélyebben fekvő térszínek fű- és kákazsombékjainak, valamint az azok alá fűrt rácsájlójaratoknak. Gyakran találkozhatunk vele a nyílt homokon is. Mivel sokkal inkább a növényzet szerkezete, mint fajösszetétele számít neki, erősen degradált növénytársulásokban is előfordul, ha azokban alacsony vagy ritka a növényzet. Éppen ezért a túllegeltetett gyepeken vagy a frissen felhagyott, újrafüvesedő szántókon is találkozhatunk vele. A hazai vizsgálatok alapján pont a növényzet szerkezete alapján osztja fel élőhelyét az üde réteket kedvelő fürgye gyíkkal és a dúsabb, száraz fűvű, cserjékkel tarkított réteken gyakoribb zöld gyíkkal. Dél-Európában a magyarországinál változatosabb élőhelyeken fordul elő. Bár a *Podarcis* genuszba sorolt gyíkokat hívják „faligyíkoknak” is (az angol neve „balkáni faligyík”), a homoki gyík falra nemigen mászik, már csak azért sem, mert élőhelyén ritkán fordulnak elő épületek.

Nappal aktív. Jól bírja a magas hőmérsékletet, még a meleg nyári napokon is szinte egész nap a felszínen mozog, leszámítva a legforróbb kora délutáni órákat. Megjiszte gyorsan menekül. Tudatosan megcéloz egy számára ismert üreget – általában rácsájlójaratot –, amelyben villámgyorsan eltűnik. Ha elvétí a lyuk bejáratát, néha visszafordul a támadó felé, hogy a rejtekhelyet újból megpróbálja megtalálni. Ilyenkor az is megtörténhet, hogy átfut a lábunk között. Sokszor cikkcakkban fut, ami feltételezhetően a ragadozó „lerázását” szolgálja, másrészt így mintegy a területet pásztázva keresi meg a megcélzott búvóhely nyílását. Apró gerinctelennel táplálkozik, amelyeket portyázva keres. Amikor nem aktív, föld alatti üregekbe húzódik vissza. Az október végén kezdődő téli hibernációból március elején-közepén jön elő, a párzás áprilisban kezdődik.

A hímeke hasa nászidőszakban vörös (fotó: Halpern Bálint)

A nőtények kettő-hat tojást raknak fűcsomók, zsombékok alá. A rendkívül apró termetű fiatalok július végétől kelnek ki. A homoki gyíkot sok ragadozó fogyasztja. Elsősorban a gyepeken portyázó ragadozó madarak ejtik zsákmányul, de a róka és a borz is elfogyasztja, ha el tudja csipni, vagy kiássa üregéből. Fontos tápláléka lehet a rákosi vipérának is.

TERMÉSZETVÉDELEM

A homoki gyík élőhelyét alkotó nyílt homokpusztagyepeket a múltban beszántották vagy a homok megkötése érdekében feketefenyővel és akáccal túlnyomórészt beerdősítették. Sok helyen csak apró nadrágszíjparcella formában megmaradt gyepeken találkozhatunk egy-egy példánnyal. Ezek az apró populációk hamarosan el fognak tűnni. A nagyobb megmaradt élőhelyeit is a cserjésedés, illetve a terjeszkedő özőnővényfajok – mint az akác, az ezüstfa, a selyemkóró vagy a magas és a kanadai aranyvessző – veszélyeztetik. Élőhelyeit a krosszmotorozás és a quadozás is rombolja. Újabbban a felfutó homokbányászat és az annak nyomán felerősödő bányatóstrand-turizmus további jelentős homoki gyepeket pusztít el. Ezt a fajt is csak megmaradt élőhelyeinek tervszerű és jól átgondolt megőrzésével és kezelésével tarthatjuk meg a jövő nemzedékei számára. A berni egyezmény II. függelékébe tartozik. Magyarországon – mint minden hüllő és kétlábú – védett, természetvédelmi értéke 50 000 Ft. Az MME Kétlábú- és Hüllővédelmi Szakosztálya a herpterkep.mme.hu weboldalon vár minden fényképes észlelést erről a szép gyíkról.

Babocsay Gergely

Sok gyík, így a homoki gyík híme is párzaskor szájával fogva tartja a nőtényt (fotó: Wenner Bálint)

Kikelésük őszen a fiatal hímeke mintázata ugyanolyan, mint a felnőtteké, de színeik még egyáltalán nem feltűnőek (fotó: Babocsay Gergely)

Hány pocok esznek meg a ragadozó madarak és a gémeke, kócsagok évente?

– Kétszázhusz vagonnal vagy annál is sokkal többet! –

Mivel a mezei pocok egyrészt számos faj legfontosabb táplálékállata, másrészt pedig egy irtandó kártevő, nézzük meg, hogy milyen szerepe is van azoknak a fajoknak a kistrágyázó visszaszorításában, amelyek rendszeresen zsákmányolják. Érdemes azt is végiggondolni, hogy mi lenne e fajok pocokfogyasztása nélkül.

VÁLTOZÓ TERMÉSZETVÉDELEM

Az emberi tevékenység következtében veszélybe került fajok megőrzése, gyakran megmentése érdekében már évtizedek óta zajlanak természetvédelmi projektek. Az 1960-as években ezek elsősorban egy-egy fajra irányuló vadászati, vadászati, solymászati hasznosítás, tojásgyűjtés stb. károsításának megakadályozására irányultak. Nemzetközi szinten ezeknek a projekteknek az egyik legsikeresebb példája a szélesszájú orrszarvú megmentése, Magyarországon pedig a kerecsensólyom állományának stabilizálása, növelése volt az egyik leglátványosabb eredményt hozó ilyen projekt.

Egy-két évtizeddel később már bonyolultabb természetvédelmi problémákat kellett megoldania a szakembereknek. Ezek legtöbbször egy vagy több faj élőhelyének drasztikus fogyatkozása miatt következtek be. Az egész világon megindultak az olyan védelmi programok, amelyek eredményeként hatalmas területeket nyilvánítottak védetté, vagy olyan magán-, illetve alapítványi tulajdonba kerültek, amelyek azok megőrzését szolgálták.

Kék vércse (hím) esti pocok zsákmánnyal (fotó: Orbán Zoltán)

Napjainkra azonban Európában olyan mértékű természetpusztítás következett be, amely miatt már messze nem elégséges egy-egy faj vagy élőhely megőrzésével foglalkozni, ki kell találni valamit, amivel vissza lehetne fogni a vegyszerek használatára egyre jobban alapozó, már eddig is fajok tömegeinek visszaszorulását okozó mezőgazdaság terjedését. Ma már nem csak a ritka, fokozottan védett fajokkal van gond, többek között a rovarvilág is olyan mértékben pusztul, hogy az már a gyakori madarak állományát is alapvetően befolyásolja, csökkenti, de a világ több pontján az összeomlott rovarvilág már a beporzást sem tudja elvégezni.

A MEZEI POCOK

Eurázsia északi felén sok pocokfaj él, nálunk is több fordul elő, de közülük mind elterjedési területének, mind állományának nagyságában kiemelkedik a mezei pocok. Ez a kis termetű, húszötven gramm (átlagosan harminckét gramm) tömegű rágcsláló emlős az erdős területeink kivételével szinte

Fotók: Orbán Zoltán

Mezei pocok, ...

mindenütt előfordul. Sajátossága az úgynevezett pocokgradáció, amely rendszerint három-négy évenként következik be. Ilyenkor az egyébként rendkívül szaporos kisméretű minden képzeletet felülmúló mértékben felszaporodhat. A csúcst az azonban összeomlás követi, majd ismét elkezd gyarapodni az adott területen élő állatok száma, és így a folyamat megint a létszám csúcsa felé tereli a pocokokat. A gradáció általában azonos években jelentkezik, azonban a jelentős túlszaporodásai általában csak kisebb térségekre terjednek ki.

KÖTELEZŐ VÉDEKEZÉS – NEM FENNTARTHATÓ MÉRGEZÉS

Magyarországon a mezei pocok veszélyes mezőgazdasági károsítónak számít, ami azt jelenti, hogy egy bizonyos egyed-sűrűség felett (átlagosan két lakott járat száz m²-en) kötelező az ellene való védekezés. Sajnos a pocokirtás hazánkban rendszerint méreggel történik – jelenleg nagyüzemi felhasználásra a véralvadást gátló klórfacinon hatóanyagú Redentin 75 használható eseti engedéllyel, illetve különböző járatgázosító szerek is engedélyezettek, de jelentős kézimunka-igényük miatt alkalmazásuk ma már nem jellemző. A mezei pocok nagyüzemi irtása ugyanakkor a Redentin 75 helytelen alkalmazása esetén súlyos veszélyt jelent sok-sok védett vagy más szempontból fontos fajra, például a mezei nyúlra és az őzre nézve is.

BIOLÓGIAI VÉDEKEZÉS MADARAKKAL

A mezei pocok több madárfaj számára meghatározó jelentőségű táplálék. A legtöbb pocokra specializálódott faj esetében

Ahol ilyen sűrűn helyezkednek el a pocoklyukak, ott már bizonyosan a gradáció csúcán van az állomány (fotó: Haraszthy László)

... és járatrendszerének bejáratai

A teletől erdei fülesbagolyok csapatai szintén jelentős mennyiségű kistrágyát fogyasztanak el

A mezei pocok ott is mérgezik, ahol ennek semmilyen oka nincs, például a benzinkutakon (fotó: Haraszthy László)

A teletől erdei fülesbagolyok nappalozóifái alatt hónapok alatt akár ezernyi felgyűlt köpet alkot szőnyeget

Fotók: Orbán Zoltán

Teletől erdei fülesbagolyok köpetei

annyira nagy ezeknek a kistrágyáké a jelentősége, hogy a ragadozóik állományára is hatással lehet. A pocokban – táplálékban – gazdag években a ragadozók – például a baglyok – kétszer is költethetnek, és fészekaljaik lényegesen nagyobbak lehetnek, mint azokban az években, amikor nem annyira tömeges ez a kis méretű rágcsáló. A pocoklétszám azonban nemcsak a fiókák számát, hanem a fiatal, sőt az öreg madarak téli túlélését is alapvetően képes befolyásolni. A pocokban gazdag teleken az egerészölyvek, erdei fülesbagolyok és más fajok könnyen vészlik át a hideg időszakokat, és ami legalább ilyen fontos, jó kondícióban kezdődhet a következő tavaszon a költésük, ami több fióka felnevelését teszi lehetővé.

Magyarországon az egerészölyv, a barna rétihéja, a vörös vércse és az erdei fülesbagoly mellett a szürke gém és a nagy kócsag is kifejezetten szívesen vadászik pocokra. A téli időszakban a gatyás ölyv és a kékes rétihéja is elsősorban pocokot zsákmányol. Számos olyan faj van, amelyik, ha teheti, szintén nagy számban fog pocokot, például a gyöngybagoly, a réti fülesbagoly vagy a kék vércse, de a fehér gólya is idesorolható. A pocok jelentőségének megvilágítása szempontjából azonban nem szükséges minden fajt számításba venni, hiszen a kiválasztottak is jól szemléltetik ennek a rágcsálónak – mint táplálékának – a jelentőségét.

A köpetekben (erdei fülesbagolyok) lévő kistrágyák maradványokból, mindenképpen a koponya és az állkapcsok alapján meghatározható a zsákmányállatok faja

KIS POCOKSZÁMTAN

Az erdei fülesbagoly magyarországi fészkelő állománya hat-ezer és tízezer-öttszáz pár közötti. Ez a bagolyfaj elsősorban a nyílt vagy erdőfoltokkal tarkított térségekben költ, a zárt erdők kerül. Ezek alapján bizonyosan kijelenthető, hogy minden pár rendszeresen és tömegesen fogyaszt mezei pocokot. Azt tudjuk, hogy egy felnőtt erdei fülesbagoly naponta kétszer köpetel, és egy köpetében minimálisan két zsákmányállat csontjai, szőre található. Egy erdei fülesbagoly tehát naponta négy pocokot fogyaszt el.

Egy átlagos évben nyolcezer pár erdei fülesbagoly költ nálunk, ez 16 ezer példányt jelent, amely fejenként négy zsákmányállattal számolva naponta 64 ezer, éves szinten pedig 23 360 000 mezei pocokot jelent. Egy átlagos pocok tömegével (32 g) számolva ez 747 520 kg, vagyis **747,5 tonna**, amely megfelel körülbelül hetvenöt vagon pocoknak. Ez szinte felfoghatatlan mennyiség, és még csak egy fajnál tartunk, és nem számoltuk a fiókákat és a teletől tömeget sem! A teletől erdei fülesbagolyok 2021 januárjában végzett országos számlálása során 16 500 egyed került szem elé ezer településen. Ha figyelembe vesszük, hogy a számbavétel során az Alföld nagyobb részén felmérték az ott nappalozó baglyokat, de mégis

maradhettek ki területek, akkor nem túlzás, ha a téli hónapokban húszezer erdei fülesbagollyal számolunk. Ez a november és február vége közötti időszakra vetítve **plusz hatvankét tonna** pocok elfogyasztását jelenti.

Ugyanezen számítási logika alapján, de figyelembe véve, hogy a **vörös vércse** hazai állományának csak kis része marad nálunk a téli időszakban, az éves szinten általuk elfogyasztott mezei pocok mennyisége újabb **kétszáz tonna**. A számításba csak az állomány felét vettem bele, mert a vörös vércse táplálékában a pocokon kívül más fajok is jelentős mennyiségben szerepelnek.

Vörös vércse (tojó) pocok zsákmánnyal (fotó: Orbán Zoltán)

Az **egerészölyv** esetében a fészkelő állomány felével, húsz-ezer madárral számolva – mivel az erdős területen fészkelők csak kisebb mennyiségben fogyasztanak pockot –, és mindössze ötezer teletelő példányt figyelembe véve 25 millió pockot fogyasztanak el, amelynek tömege **nyolcszáz tonna**.

A **barna rétihéja** – minden ellenkező feltételezéssel szemben – olyan szorosan kötődik a mezeipocok-táplálékhoz, hogy azokban az években, amikor ez a tápláléktömeg nem áll rendelkezésre, az állománynak csak kis része kezd költésbe, és a költő párok is csak kevesebb fiókát nevelnek, mint az úgynevezett pockos években. A barna rétihéja esetében is csak az állomány felével, tízezer példánnyal számoltam, és csak hat hónapos itt-tartózkodást vettem alapul. A barna rétihéják által egy átlagos évben elfogyasztott mezei pocok éves mennyisége 7,2 millió példány, tömege pedig **kétszázharminc tonna**.

A nálunk teletelő ezer példány **kékes rétihéja** és ötszáz példány **gatyás ölyv** a négy téli hónap alatt 720 ezer pockot zsákmányol, amelyek összes tömege **huszonhárom tonna**.

Az utóbbi negyven-ötven évben a **nagy kócsag** és a **szürke gém** is rendszeresen pockozik a lucernaföldeken, gyepeken. Az általuk elfogyasztott pocok mennyisége mindössze négy hónapra és ötszáz madárra vetítve is legalább **húsz tonna**.

A számítások során nem vettük figyelembe, hogy a mezeipocok-nőstények három-négy hetes korukban már ivarérettek lehetnek, és optimális körülmények között másfél hónapos korukban már világra is hozhatják utódaikat, azaz a tavasszal a baglyok vagy más ragadozók által elfogott példányok őszi több alomnyi (egy mezeipocok-nőstény évi akár három-négyet is) szaporulatot nevelhetnek fel. Nem számoltunk továbbá azzal sem, hogy a fiókák nevelése során mennyivel nagyobb mennyiségű táplálékot gyűjtenek a szülőmadarak.

Tételesen nem számolták ki, hogy az olyan – pockot rendszeresen fogyasztó – ritka fajok, mint a **vörös kánya**, **barna kánya**, **békászó sas**, **hamvas rétihéja**, **más bagolyfajok**, de akár a **szalakóta**, a **kis és a nagy örgébics** is, jelentős mennyiséget zsákmányolnak ebből a kisméretűből. Ezek a fajok együttesen szintén legalább **száz tonna** pocok eltüntetésében vesznek részt. Szintén nem szerepel a számításban a gyöngybagoly, amelyről a későbbiekben részletesen is beszámolunk.

A számításba bevont fajok által elfogyasztott pocok mennyisége nagyon erősen lefelé korrigált, azaz az említett madarak ennél jóval több, egyes években akár kétszer ennyi mezei pocoktól szabadíthatják meg a gazdálkodókat. Az erdei fülesbagoly, a barna és a kékes rétihéja, az egerészölyv és a gatyás ölyv, a vörös vércse, illetve a nagy kócsag és a szürke gém Magyarországon évente **összesen legalább 62 millió** pockot fogyaszt el, amelynek össztömege **2163 tonna**. Egy vagon általában tíz tonna tömegű árut szállít, tehát kerekítve **kétszáz-húsz vagon pocok** a tudatosan és jelentős mértékben alulkalkulált mennyiség.

Ennyit köszönhetünk a ragadozó madaraknak és a gémféléknek. Ha ők ezt a hatalmas mennyiségű kistrágyát nem fogdosnák össze, akkor azoktól a mainál is jóval nagyobb mennyiségű vegyszer (méreg) felhasználásával lehetne csak megszabadulni, ami olyan további környezetterhelést jelentene, amelyre senki sem vágyik. Ragadozómadár-védőként viszont azt is kiemelem, hogy a mezei pocok az érintett fajok fennmaradása szempontjából kulcsfontosságú táplálékot képez, ezért sem kiirtása, sem az állományának minimális szintre történő leszorítása sem lehet cél.

Haraszthy László

CRES SZIGET FAKÓ KESELYŰI

Fakó keselyűt először a horvát hegycsúcson, az 1401 méter magas Vojak tetején láttam. Ketten is a szél hátán vitorláztak – a szigetek felől érkeztek, és észak felé tartottak. Hatalmasnak láttam őket a városi madarakhoz szokott szememmel, ahogy elhúztak a fejünk felett. Pár másodperc volt az egész, és el is tűntek a messzeségben.

Az első keselyűészlelésünk után csak még jobban vártam, hogy végre kiköszön a komp a horvát szigeten, Cresen, ahol rögtön az északon fekvő Beli, a „keselyűparadicsom” felé vettük az irányt.

Beli egy évezredek óta lakott település, még magyar vonatkozása is van: IV. Béla király ide menekült a tatárok elől, és a település róla kapta a nevét. Napjainkban egy egysávos autópályát vezet ide, amely egy ideig a meredély felett vezet, aztán a sziklás, mediterrán erdőn vág át a dombtetőn fekvő, csendes faluig. Ma egy panzió és a keselyűk mentésével és bemutatásával foglalkozó központ fekszik itt, illetve a domb tövében, a strandon egy kemping, egy búvárközpont, kocsmák és kis bolt érhető el. A legtöbb helyen készpénzzel lehet fizetni, ATM-ért

Beli látképe

↑ Fakó keselyűk Cres sziget tengerparti szikláin

Cres városig kell autózni, sőt, mint kiderült, még az ivóvizet is Cresből vezetik északra, így vízpórolásra és palackos víz fogyasztására buzdítják az idelátogatókat.

– Ez keselyű – vágta rá a pénztáros hölgy a Beli Látogatóközpont és Fakókeselyű-mentő Központban, amikor megmutattam neki a Vojak tetején készített fotómat.

A takaros, sárga épület földszintjén egy három részből álló kiállítás rendeztek be. Az első rész a fakó keselyűkkel foglalkozik, a második Cres sziget élővilágával (többek között az orchideákkal), a harmadik pedig Beli történelmével és a szigetlakók egykori életmódjával.

A keselyűkkel foglalkozó rész igen informatív, és angolul is olvasható, így átfogó képet ad a fakó keselyűkről, valamint céltabban a Kvarner-populációról. Interaktívabb részei is vannak a kiállításnak, például a keselyű éles látásának szemléltetéséeként távcsővel kell megkeresni a szoba túloldalán függő képen az egyetlen juhot, vagy a mennyezetről repülő keselyűk képei lógnak, így alulnézetből pont úgy láthatjuk őket, ahogy a valóságban is. Őt érdekesség a Kvarner-öböl fakó keselyűiről:

1. A Kvarner-populációként emlegetett, napjainkban mintegy száz keselyűpár négy horvát szigeten (Cres, Krk, Prvić és Plavnik) költ. Érdekes, hogy a többi európai fakókeselyű-populációhoz képest csak itt fészkelnek a tenger felett, máshol jellemzően a hegyvidéket preferálják.
2. Emiatt ebben a populációban a fiókapusztulás is nagyobb, mert sokuk az első repülési kísérletnél a vízbe zuhan (aminek a kockázatát növelik a fészkek alatt elhaladó turistahajók

Beli Látogatóközpont és Fakókeselyű-mentő Központ

- vagy a hosszan időző búvárhajók), és körülbelül fél óra lebegés után elpusztulnak, ha nem emelik ki őket.
3. A fakó keselyűk fő táplálékát a szigeteken szabadon kószáló juhok elhullott tetemei adják (a fakó keselyűk kizárólag döggökkel táplálkoznak). Az évszázad elején a széles körű juhtartás kedvezett a keselyűknek, azonban az egykor mintegy hatvanezres juhállomány mára a negyedére csökkent, így ezzel párhuzamosan a potenciális táplálékforrás is beszűkült.
 4. A fakó keselyű az egyik legnagyobb testű repülő madár a világon. Szárnyfesztávolsága 240 és 280 centiméter, magassága elérheti a 110 centimétert, és egy felnőtt állat test-súlya akár hét-tizenkét kilogramm közötti is lehet. A fiókák csőre és szeme is fekete; az évek múlásával a szemük világossárgává fakul, a csőrük színe halványodik, a nyakuk tövével a barna, hosszúkás tollakat idővel rövidebb, fehér tollak váltják.
 5. Cres szigeten régi történetek is kapcsolódnak a keselyűkhöz. Az egyik szerint Beli lelkésze egykor azért fohászolt, hogy a keselyűk veszítsék el a tündérszép, delejező hangjukat, mert az emberek a csodás énekbe belefeledkezve már a misére is elfelejtettek elmenni. A lelkész kérése meghallgatásra lelt, és a keselyűk azóta csak rikácsolnak.

Az épület mögött egy hatalmas, több oldalán bedeszkázott röpdét építettek a mentett keselyűknek. Egy önkéntes lány tájékoztatott minket, néma csendben odamehetünk megnézni és lefotózni őket.

A látogatásunk idején tíz fiatal keselyűt látott vendégül a központ. Kilencen egy fedett polcon csoportosultak, a tizedik, amely alig egy hete érkezett, egy kicsit távolabb, egy különálló

Őzek Cres sziget tengerpartján

állványon ücsörgött, és a kiadós eső után éppen a szárnyát szárítgatta. Mint megtudtuk, egy újonnan érkező egyed mindig a tálalmányon kezdi a pályafutását, jellemzően kettő-tíz napot tölt ott, mire a csoport befogadja, és csatlakozhat hozzájuk. A keselyűk jellemzően kettő-nyolc hónapot töltenek a mentőhelyen a szabadon engedésük előtt. A röpde talaja tele volt korábbi vacsorák maradványaival, csontokkal és bordakosarakkal; barázdabillegetők jöttek-mentek a rácsok között.

A központ a volier fenntartásán kívül egy etetőhelyet is üzemeltet, ahova juhtetemeiket tesznek ki a vadon élő keselyűk számára. Az etetőhely segíti az adatok gyűjtését is. Az önkéntes lány azt mondta, hogy a helyi keselyűk számának évtizedek óta tartó csökkenő tendenciáját az utóbbi években sikerült megállítani.

A következő napon keselyűlesre indultunk. A kiállításon felhívták a figyelmet arra, hogy a fiatal keselyűk vízbe esését okozhatják a sziklákhöz túl közel merészkedő turistahajók, de

Keselyű a Vojak tetején

abban bízunk, hogy ezt a kirándulást felelősségteljes keretek között tudjuk tartani. Késő délután indultunk útnak a kis motoros hajón, és éppen egy szelesebb napot fogtunk ki, így az erős hullámok nagy robajjal csapódtak a sziklákhöz. Ahogy távolodtunk Belitől, egymás után hagytuk el az elzárt, csak csónakkal megközelíthető öblöket.

Eleinte juhokat láttunk a lehetetlenül meredek sziklákon, sőt az egyik öbölben őzek inaltak el a partról, ahogy

A szerző felvételei

Mentett fakó keselyűk a központ volierében

elhaladtunk mellettük. Aztán szép lassan megérkeztünk a függőleges sziklafalakhoz, ahol kapitányunk sorra mutogatta a fakó keselyűket.

A madarak szinte beleolvadtak a sziklák textúrájába, és csak akkor volt könnyebb dolgunk, amikor egy-egy csenevész fáról néztek vissza ránk. A tenger hullámzása is megnehezítette, hogy a fényképezőgép objektívjén keresztül figyeljük meg vagy fotózzuk le őket.

Nem maradtunk sokáig, egyrészt az egyre erősödő hullámzás miatt, másrészt hogy a kirándulásunk esetleges negatív hatását minimalizáljuk. Amikor már újra a strandon ültünk, és lassan ment le a nap, mintegy utolsó ajándékként keselyűk jelentek meg az égen. Egyszerre kilenc madarat számoltunk

össze, miközben egyre magasabbra emelkedtek a légáramlatokon.

Mivel Beli aprócska falu, az önkéntes lánnyal két nappal később véletlenül összefutottunk. Megérdeklődtük, hogy az újonc keselyű csatlakozott-e a társasághoz, és megtudtuk, hogy sajnos még nem. Miközben a panzió terasza felé friss dögszagot hozott a szél a központ röpdéje felől, azt találgattuk, vajon új napszámrekordot állít-e fel az újonc, mire befogadják a többiek.

A fakó keselyűkről további információ a látogatóközpont honlapján érhető el: <https://belivisitorcentre.eu/en/>

Kemese Fanni

NEKI MÁR NINCS HOVA HAZAMENNIE.

Segíts adód 1%-ával,
hogy 10 000 odúról gondoskodjunk!

Adószámunk: **19001243-2-43**

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Interjú a 2021-ben kilencvenéves SCHMIDT EGONNAL

– Utolsó könyve 2017-ben jelent meg **A talicskától a Kossuth-díjig** címmel. Mi történt önnel azóta? Hogy van? Hogy telnek a napjai?

– Kicsit pontosítok, A talicskától a Kossuth-díjig valóban az utolsó, azóta újabb könyvet már nem írtam, de a Madarakról mindenkinek tavaly jelent meg, igaz, ez már a harmadik kiadás volt. Sajnos megöregedtem közben. Néhány éve még megírtam és átnéztem az anyagot, azóta a szemem sokat romlott. Írtam nyolcvanegynehány könyvet, több ezer cikket, novellát, és most már nem tudok megírni egy levelet sem.

Járok azért madarászni, elsősorban Andris fiammal, nemrég egy halastórendszernél jártunk. A környéken a Népligetet, Budakeszit és Budaörsöt látogatom. De a kilencven év és a szemem állapota nyomja azért a vállamat. A legnagyobb szomorúságom, hogy nem tudok olvasni. Rengeteg könyvem van, szívesen olvasnám a klasszikusokat is.

Egyedül élek. A három gyermekem látogat rendszeresen, jókat beszélgetünk, Andrisal persze főleg madarakról, kirándulásokról. Mindennap telefonálnak, így kapcsolatban vagyok a családdal és a hét unokámmal.

– Ön Budapest belvárosában él. Nem vágyott innen máshová, csendesebb, természetközelebbi helyre?

– Én ma is zalainak tartom magam, szívesen éltem vidéken. Ott születtem, ott töltöttem ifjúságom első részét, aztán a kitelepítéskor Heves megyébe kerültem, ahol úgy dolgoztam a háziaknak, mintha a sajátom lett volna. Szerettem az istállót, az állatokat. Később a főváros közelébe költözhattünk, ahol könnyebb volt munkahelyet találni. Aztán a gyerekek jöttek egymás után, és Budapesten volt az óvoda, az iskola. Engem a munkám is idekötött, feladni az állásomat bizonytalan lett volna. Madarászni viszont nagyon sokat jártam vidékre, a Madártani Intézet-i időkben hivatalos ügyekben is többnapos kizárásokra mehettem a Kis-Balatonhoz, jártam a Hortobágyra, a Kiskunságba. Miután lett autóm, nagy kirándulásokat tettünk a családdal is. Hétfvégén szinte biztosan, de sokszor hétköznap is utaztam, jártam gyerekkönyvtárakba, iskolákba, előadásokat, foglalkozásokat tartottam. Tehát vidéki és budapesti is vagyok egyszerre.

Kisgyerek korom óta csak a madarak és a természet érdekelt, és ezt itt is megtalálni. Sok állat betelepített a városokba. A Népligetben is repülnek a lepkék, a szitakötők, ott is vannak madarak, tavasszal mindig ott hallgattam először a fülemülét, vagy Budaörsön annak idején a kövirigót. Februárban már alig várom, hogy meghalljam a fekete rigót, mikor először kezd gyönyörűen flótázni. Utána megszólal a vörösbegy, aztán ha kimegyek Budakeszire vagy Budaörsre, már márciusban hallom az énekes rigókat, a barátkákat, amely egyébként itt, a múzeum kertjében is szól, egészen a sereghajtókig, a sárgarigókig és a gébicsekig. Ugyanúgy végig tudom követni itt is a madárvonulást, mintha ma is Zalában élnék.

Schmidt Egon 2012. december 10-én (fotó: Somogyi Péter)

– Ön azok közé az emberek közé tartozik, akiknek a hivatásuk és a hobbiuk egyezik. Mit tanácsol a mai fiatalságnak, hogyan tudják megtalálni a helyüket, elérni a céljaikat?

– El kell indulni a kiválasztott irányba, és tanulni kell, megpróbálni érvényesülni. Mogyoróhéjban ennyi a lényeg. De én azért hozzátenném, hogy közben ne feledkezzenek meg a természetről. Legalább a hétfvégén menjenek ki a szabadba, és élvezzék ki az évszakok adta szépséget. Minden időszaknak megvan a szépsége, még a ködös, párás, esős novembernek is, pláne egy gyönyörű májusi napnak, amikor a nádasok mellett a békák brekegnek, a réteken tücskök ciripelnek, vagy ősszel, mikor a levelek, a lombok színt váltanak, és gyönyörű színekben muzsikál az egész erdő.

– Régen a legfiatalabbakat is meg lehetett szólítani a könyvesboltokból. Az ön könyvei rendre gyorsan elfogytak a könyvesboltokból. Manapság azt gondolnánk, hogy könnyebb dolgunk van a természet értékeire és a természetvédelemre felhívni a figyelmet. Talán mégsem ezt látjuk a környezetünkben. Aktív éve alatt ön hogy látta, érdekelte az embereket a természet, mivel lehetett a leginkább érzékeny tenni őket?

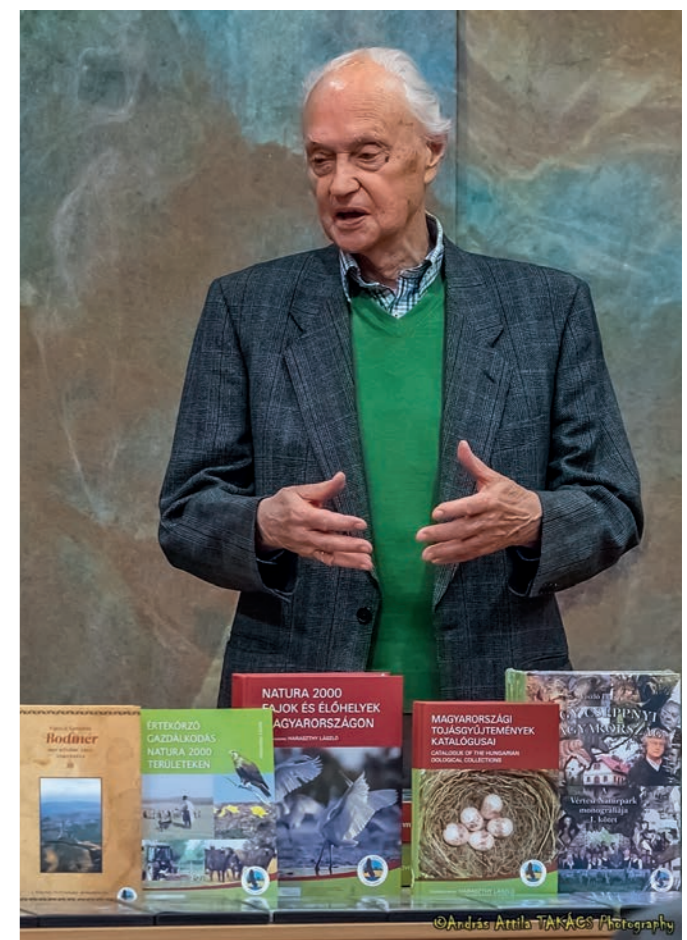
– Az én könyveimből, elsősorban a gyerekkönyvekből sugárzik a természet szeretete, annak védelme. A nyáriorgona vendégei című egyik gyerekkönyvből kimondottan. Ebben

szerepel egy kislány, aki a kertben játszik, a szomszéd kertben pedig egy bácsi ás. A kislány átszól neki, hogy nézze, ott mászik egy ronda hernyó. Erre a bácsi leszúrja az ást, kiveszi a pipát a szájából, és ezt mondja: „Kislányom, nézd, ott az a nyáriorgona, és amott az a gyönyörű pillangó. Minden ilyen gyönyörű pillangó hernyóból lesz.” De ugyanez van például a békákkal is. A visszajelzések alapján ezeknek a könyveknek, tanmeséknek megvolt annak idején az eredménye. Az előadások után a pedagógusok jelezték, hogy a gyerekek figyelmeesebbek lettek. Lehet beléjük csöpögtetni természetvédelmet. Remélem, hogy ők a saját gyermekeiknek is továbbadták azt.

Mindig szerettem írni. Kis koromban két dolgot terveztem, hogy író leszek, és hogy bekerülök a Madártani Intézetbe. Az intézetbe is bekerültem, és író is lettem. A madártani egyesületi munka során én voltam az, aki első elnökünknek, dr. Jánossy Dénesnek javasoltam, hogy kellene az egyesületnek egy folyóirat, amelyben tájékoztatjuk a tagságot. Így született a Madártani Tájékoztató, amelyet én szerkesztettem. Először nagyon szerény formában indult, aztán kiegészült fekete-fehér fotókkal, később már a borítón is színes fotó díszlett. Mára pedig a jogutód, a Madártávlat már egy világszínvonalú, nagy-szerű kiadvány, változatos tartalommal, gyönyörű fotókkal. Bármelyik ország elfogadná magáénak. Ez a magazin most hasonló célt szolgál, mint a könyveim.

– Ezek szerint a magazinnal kapcsolatban kitűzött célok teljesültek.

– Az én gyerekkoromban a Madártani Intézet épp csak néhány tucat külsős munkatársat jelentett, akik szerették a madarakat. Amióta az MME megalakult 1974-ben, ez teljesen megváltozott. Ma már százával járják az országot kitűnő

Schmidt Egon (fotó: Takács András Attila)

Schmidt Egon az MME 40 jubileumi ülésén beszédet mond – Magyar Tudományos Akadémia, 2014. január 6. (Fotó: Orbán Zoltán)

szemű és tudású fiatalok, akik a szabadidejüket is ennek szentelik. Nemrég jelent meg a Magyarország madáratlasza című könyv. Ebben rengeteg ember munkája van benne. A hazai madártan fejlődésében jelentős szerepe volt a Madártani Tájékoztatónak, később pedig a Madártávlatnak. Ez a magazin a tájékoztatás mellett felkelti az érdeklődést. Mindig örültem az író-olvasó találkozóknak a Vörösmarty téren vagy a Ferenciek terén, ahová a felnőttek és a gyerekek kézen fogva érkeztek, hozták a régi könyveket, és azt mondták, hogy az én könyveim olvasása nyomán szerették meg a természetet, a madarakat, és a gyerekeiknek is mindene a madarászás, együtt kirándulnak. Szóval én hiszek az írás erejében.

– **Mi a legkedvesebb emléke, amelyet az egyesület munkatársaként élt át?**

– Eleinte én voltam az MME alelnöke, aztán a Budapesti Helyi Csoport elnöke. Én szerveztem a havi találkozót, a Magyar Nemzeti Múzeumban kaptunk egy termet erre. Ezeken az alkalmakon nagyon sokan összejöttek. Nemcsak előadások voltak ezek, de fontos találkozási alkalmak is. De a kirándulások is, például a Dinnyési-fertőre, szép élmények, itt is a helyi csoport tagjait vezettem. Ezeken sok új tag is részt vett, olyanok is, akik még csak keveset tudtak a madarokról, és a régi tagok tanították őket. Ezek nagyon hasznos alkalmak voltak, amellett, hogy az egész napot jó levegőn töltöttük.

– **Csodálatos elnevezések vannak az állatvilágban, így a madarak esetében is. Önnek mint a nyelv iránt érzékeny embernek van kedvence?**

– Szeretem azokat az elnevezéseket, amelyek a madár küllemére utalnak, a legjobb példa erre a vörösbegy, amely egy

angyali kis madár, egyike a kedvenceimnek. Ha valaki ránéz, látja, hogy ez egy vörösbegy. Persze a fiatalkori ruhájában egyetlen piros tolla sincs, az első ruhája barna, sárgás pettyekkel, majd a vedlés után kapja meg a piros mellénykáját. A zöld küllő is jó példa, mert zöld színű, méghozzá azért, mert nem a fatörzsön kopácsol, hanem a talajon táplálkozik, hangyákkal él. A színe pedig azért alakult ki, hogy védje a madarat táplálkozás közben.

– **A talicskától a Kossuth-díjig című könyvében többször is utal arra, hogy kéziratok és feldolgozható téma akadna bőven... Vannak még kéziratok az íróasztalfiókjában?**

– Gyerekkönyvkéziratból négy vagy öt van a fiókomban. A Madártani Egyesületnél pedig egy kéziratom, a Madárdalos emlékeim. Úgy tervezik, hogy majd valamikor megjelentetik, de ez nem az utolsó könyvem, mert már rég a fiókomban fekszik, amikor A talicskától a Kossuth-díjig könyv megjelent.

– **Van bakancslistás madara? Olyan madár, amelyet nagyon szeretett volna látni vagy hallani, de erre nem volt lehetősége, nem volt hozzá szerencséje?**

– Kedvenceim a kisrigófélék, például a fülemüle, a nagy fülemüle és a kékbegy. Szerencsére gyakran volt alkalmam megfigyelni, tanulmányozni őket, hiszen hazánkban is élnek. Egy távoli rokonukról, a fehérhátú sámarigóról viszont csak álmodozhattam, hogy természetes elterjedési területén is hallhassam énekelni, mert oda, vagyis Dél-Ázsiába sosem jutottam el. Viszont Európában tenyésztik, és magam is évtizedekig tartottam, sőt Magyarországon nekem sikerült először szaporítani.

Az interjút Géczy Ágnes készítette 2021-ben

Schmidt Egon dedikál (fotó: Orbán Zoltán)

MME HÍREK

2021. október-december

Az MME a harminc helyi csoport alkotta országos hálózat keretében végzi a legkiterjedtebb természetvédelmi és szemléletformáló munkát. Belépéskor tagjaink automatikusan a lakóhelyükhöz legközelebbi csoporthoz kerülnek, de természetesen lehetőség van a kérésnek megfelelő csoportba kerülésre is. A helyicsoporthálózatról és programjairól az MME-honlap (mme.hu) kezdőoldalon (Helyicsoporthírek és Eseménynaptár, valamint térkép lent) lehet tájékozódni. Amennyiben szeretne bekapcsolódni a csoportja munkájába, kérjük, vegye fel a kapcsolatot a helyi tisztségviselőkkel, és iratkozzon fel a levelezőlistára is.

BARANYA MEGYEI CSOPORT

Önkénteseink tavaly negyvenegy mesterségesodú-telepet ellenőriztek rendszeresen a megyében. Összesen 320 db odúról kaptunk adatokat, ezek közül 159 db-ot (49,7%) foglaltak el költésre ezúttal is tizenegy faj képviselői. A foglalási arány 6,4%-kal csökkent a tavalyihoz képest, de még így is átlagosnak tekinthető.

A Sumonyi Madárvonulás-kutató Állomáson tavaly július 25-től október 30-ig folyamatosan működött a 41. Nyár-ősi Madárgyűrző Tábort, amelyet ismét a járványügyi megelőző szabályok figyelembevételével bonyolítottunk le. A munkát az ország különböző részeiből érkezett száznegy önkéntes segítette. Összesen hetvenhét madárfaj 9492 példányát jelöltük meg. Ezzel a Sumonyban gyűrzött madarak száma a kezdetektől számítva 488 700 példányra emelkedett. Első ízben fogtunk be kis sárszalont, amely a 156. jelölt faj volt a táborozások történetében. Hálóba került még négy külföldi gyűrűs (cseh, fehérorosz, lengyel) és 222 régi magyar gyűrűs madár is. A rendszeres terepbejárások alkalmával a törendszereken és környékén száznál több madárfaj jelenlétét mutattuk ki, ami rekordnak számít az egy táborozási ciklusban megfigyelt fajok számát tekintve. Első ízben figyeltünk meg sarki partfutót és sarlós partfutót, s ezzel a táborozások kezdete óta megfigyelt madárfajok száma 255-re emelkedett.

A csoport havonkénti hírlevelére a baranya@mme.hu e-mail-címen lehet feliratkozni.

Bank László

BÖRZSÖNYI HELYI CSOPORT

Szeptember végén társadalmi munkával egybekötött helyicsoporthálózatot tartottunk a bernecebaráti Öregerdő turisztikájában. A tagok közül sokan megjelentek, ezért a résztvevők három csoportba szerveződtek. Az egyik csoport az erdőben lévő kisebb vízfolyásokat, tavcskákat alakította ki kézi szerszámokkal úgy, hogy azok alkalmasak legyenek a kétélűek szaporodására. A másik csapat – a szükséges engedélykérés birtokában – közel egy kilométer hosszú elkerülő turistaútat jelölt ki. Erre azért volt szükség, mert a régi túl közel vezetett egy fokozottan védett parlagi sas fészkehez. A harmadik csapat bográcsban főtt szarvaspörkölttel várta a munkában kellemesen elfáradt tagokat.

Tavcskák bemutatása: ifj. Varga Péter, írnök és Varga Gyöngyi (fotó: Dénes János)

Turistaút-építés: Darányi László eligazítást tart, Vásony Petra, középen Kazi Róbert (fotó: Dénes János)

Az Európai Madármegfigyelő Napokon négy helyszínen tartottunk meghirdetett rendezvényt, három madárgyűrzési bemutató is volt, ahol a több száz résztvevő tapasztalt madarászok kíséretében ismerkedhetett a madarakkal.

Kazi Róbert vezetésével rendszeres monitoringmunka folyik a Börzsönyben a ritka ragadozó madarak és a fekete gólya felmérésére. Utóbbiból 2021-ben már csak három pár fészelt,

kettőben volt eredményes költés. A baglyok részére kihelyezett fészkelőládákban huszonnégy macskabagoly- és hat urálibagoly-pár nevelt fiókákat. A tél folyamán négy előregedett bagolyköltőládát kellett kicserélni, és egy fekete gólyák megtelepedésére alkalmas műfészket is kihelyeztünk.

Csoportunkban nyári táborokban és egyénileg is folyamatos madárgyűrés zajlik. Dénes János tagtársunk 2021-ben 6804 madarat gyűrészt. Érdekesebb madárfajok: partifecske (1510 pld.), kis légykapó (12 pld.) és hegyi billegető (54 fióka). Az egyik költőládában április 25-én fiókaként gyűrészt hegyi billegetőt szeptember 14-én Szlovéniában fogtak vissza. Ez hazánkban a faj második külföldi megkerülése. Decemberben nyilvános madárgyűrészi bemutatóval zártuk az évet Királyréten, mintegy hetven látogatót látva vendégül. Volt, aki kifejezetten a gyűrészi programra jött, volt, aki arra kirándult, és így csatlakozott hozzánk. Több mint hatvan madár került a hálókba. Ifj. Varga Péter rutinosan mutatta be a madarak háttérzását, a gyűrésztörténetét. A legnagyobb élmény az volt, amikor a gyerekek engedték szabadon a gyűrészt madarakat.

Dénes János

BUDAPESTI HELYI CSOPORT

Csoportunk hosszú ideje foglalkozik a fővárosi odútelepek üzemeltetésével. Közparkokban, védett területeken 436 db, természetközeli területeken további ezer odú biztosít fészkelési lehetőségeket a madarak számára. Előzőekben 69%-os, utóbbiakban 30,6%-os volt a foglalási arány 2021-ben, tehát a védett területek kedvezőbb élőhelyi adottságait, táplálékínátát ezek a számok is szemléletesen mutatják. Az odúinkban tavaly kikelt 3501 fióka összesített természetvédelmi értéke 87 525 000 Ft volt. Az odúkat bizonyos esetben más állatcsoportok képviselői is elfoglalhatják. Ilyen a Népligetben közel negyven odúban is észlelt nagy pele, illetve a kisebb termetű mogyorós pele. Mindkét pele az első októberi hidegekkel elhagyja a mesterséges odúkat, és a fák gyökérzónájába vonul telelni. Az emlősök mellett ritkán egy-egy erdei sikló is vendégeskedik az odúinkban.

Az őszi-téli időszakban sok munkát ad az odúk takarítása és karbantartása, amelyet a tavalyi költési szezon követően is elvégeztünk. Köszönjük a BKM Nonprofit Zrt. FŐKERT kertészeti divíziójának együttműködését a fővárosi közparkok odútelepeinek kihelyezésében és fenntartásában! A munkát önkénteseink – Bajor Zoltán, Bárdos Imre, Bebesi Zoltán, ifj. Bebesi Zoltán, Juhász Imre, Karca Zsolt, Lukács Kata, Meszlényi András, Moharos Zsolt, Novák Gábor, Sándor Orsolya egyetemi gyakorlatos hallgató, Soós Tamás, Vincze Ernő és az irányításával dolgozó MTA-PE Evolúciós Ökológiai kutatócsoport segítségével nem tudtuk volna elvégezni, amit ezúton is köszönünk!

Lendvai Csaba

BÜKKI HELYI CSOPORT

Az Európai Madármegfigyelő Napok rendezvénysorozathoz kapcsolódóan 2021 októberének első hétvégéjén hat helyszínen biztosítottunk terepi vezetővel madármegfigyelési és madárgyűrészi programot. Összesen 15177 madarat számoltunk, leggyakoribb fajok között szerepelt a daru, a dankasirály és a seregély. Október második felében két madárgyűrészt tábor is szerveztünk. Szőlőcskei táborunk október 18–22 között zajlott. A fogott és jelölt fajok jelentős részét a cinegefélék adták, de szajkó és karvaly is akadt a hálókba. Oszlói táborunkat

Törpekuvika (fotó: Vig Zsófia)

2021. október 23–29 között tartottuk. Bár a fogásszám töredéke volt az előző hét eredményeinek, a fajok változatossága mindenért kárpótlást jelentett. A legizgalmasabb fogások közt szerepelt a törpekuvika, valamint egy svéd gyűrűs barátoszáta. A barátot szeptember elején jelölték Svédországban és alig ötven nappal később 1758 kilométer megtétele után került a hálókba. Ez az eddigi legészakibb gyűrésztörténet barátka visszafogás hazánkban. Érdekes megkerülésekben a november sem szűkölködött. Pálfi Andrea és Sass Barna Attiláné az Eger-patak mellett sétálva egy vízirigóra lett figyelmes. A madár hetekig megfigyelhető volt a patak belvárosi szakaszán, ez idő alatt színes és ornitológiai gyűrészt is került rá. A táborok mellett több Madarász ovi és Madarász sulis foglalkozást is tartottunk. Előadásaink nem csak a megszokott tantermi keretek között zajlottak, bemutató madárgyűrésztörténet során a gyerekek testközelből is megismerkedtek az intézmény környezetében élő madarakkal.

A táborok és programok szervezésében nyújtott segítségért köszönettel tartozunk Balázi Péternek és Fitala Csabának, minden önkéntesünknek és tagtársunknak, akik munkájára egész évben számíthatunk.

Vig Zsófia

KISALFÖLDI HELYI CSOPORT

Október első hétvégéjén az Európai Madármegfigyelő Napok keretében négy helyszínen madarásztúrával, gyűrésztörténeti bemutatóval, madaras játékokkal vártuk a 177 érdeklődőt.

Az őszi időszakban már több éve sort kerítünk egy-egy tájegység középvezetési oszlopainak ellenőrzésére. 2021-ben

Fészkeskerés Dél-Hanság (fotó: Kozma László)

Fészkeskerés Rábaköz (fotó: Bozsaky Bonifác)

Odúkészítés (fotó: Antoni Gyula)

a Rábaköz következett huszonhárom önkéntes részvételével. Felmérésünkben kiderült, hogy több veszélyes szakasz vagy oszlop található ebben a ragadozó madarakban gazdag vidéken. 3940 átvizsgált oszlop (~365 km) alatt tizenhárom faj százhatvan példányát találtuk, többek között két rétisas, egy uhu, tizenegy fehér gólya, kilencven egerészölyv, egy gyöngybagoly és tizenkilenc vörös vércse tetemét. Az adatokat továbbítottuk a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság részére.

A nemzetközi vöröskánya-szinkronszámlálás keretében Jánossomorja közelében, a működési területünk egyetlen ismert éjszakaihelyén huszonegy példányt számoltunk.

Novemberben tanulmányútra indultunk, és a vezetőségünk meglátogatott két nagy múltú helyi csoportot a Dél-Dunántúlon. Délelőtt Nagy Sándor, a Dombóvári Helyi Csoport vezetője a csapatával várt minket a madárvártájukon. Csodálatos erdei iskolájukba kaptunk betekintést, rengeteg ötletet, módszert láthattunk. Délután Pécs következett és Bank László, a Baranya Megyei Helyi Csoport oszlopos tagja látott el bennünket hasznos tanácsokkal. Többek között az adatbázis-kezelésbe és az önkéntesi rendszerbe nyerhettünk betekintést. Szeretnénk ezúton is megköszönni vendéglátóink szeretetteljes segítségét!

A Szentiváni Madárbarát Kör bázisán péntek délutánonként foglalkozásokat tartottunk. Itt készülnek minden évben a különböző típusú madárodúink és a madáretetek, valamint itt történik a felkészülés a madáreség-osztásra és a jövő évi munkákra.

December végén, hagyományosan a két ünnep között, évbúcsúztató madarásztörténetet tartottunk. A járványügyi helyzet miatt a szokásos madárgyűrészt helyett inkább a fokozottan védett ragadozó madarak és a fekete gólya ismeretlen fészkeinek felderítését választottuk. A felmérés során huszonhét önkéntes huszonegy fészket talált, közöttük egy biztos és további három lehetséges fekete gólya-fészket. Az átvizsgált nyolcszáz hektár erdőben két helyen találtunk uhu nyomaival is, melyek új revíreket feltételeznek.

György Előd

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI HELYI CSOPORT

Munkaterületünkön jelenleg nyolcvannégy mesterséges fészket (vércseláda, illetve nyitott és zárt kerecsenládák) kezelünk nagyfeszültségű E.ON- és MAVIR-hálózaton. Az elmúlt években az áramszolgáltatókkal azon dolgoztunk, hogy az összes elavult és nyitott költőládát zárta cseréljük. 2021 januárjában nyolcat az E.ON Hungária támogatásával cseréltünk le, míg a mostani télen még hatot váltottunk ki, és további két újat helyezünk ki. A fészkek foglaltsága közel 80%-os volt, öt zárt ládában vándorsólyom költött, míg a továbbiakban vörös vércsék, hollók és kabasólymok fészkeltek, többségében sikeresen.

Helyi csoportunk hat helyszínen zárta kis területű élőhelykezelési munkáit az őszi folyamán. A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI) és a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület (SZVTE) helyi csapatával a gombáspusztai ürgés gyepen ezüstfa-mentés, a fokozottan védett nagy aggófu és a védett illatos hagyma tatai termőhelyén az utolsó kaszálást

Nagy aggófu élőhelykezelés (fotó: Csonka Péter)

Sokadalom 2021 (fotó: Lóki Csaba)

is elvégeztük. Továbbá kaszáltunk a fokozottan védett magyar tarsza izolált tadosi élőhelyén, illetve cserjét irtottunk Tardos és Lábatlan külterületén az ugyancsak fokozottan védett Janka-sallangvirág termőhelyein. A munkaterületeken gondoskodtunk a kaszálék összegyűjtéséről és eltávolításáról. A kezelésekkkel esélyt adtunk a természeti értékeink és unikális gyeppragmentumaink újraéledésének. Az aggófű és sallangvirág megőrzésében a Gerecsei Természetvédelmi Tájéegységnek nagy jelentősége van, hiszen a faj legjelentősebb állományai itt találhatóak hazánkban. A tatai munkálatok során együttműködtünk Tata Város Önkormányzatával is.

Mitől volt a 21. Tatai Vadlúdsokadalom a legjobb? Szinte minden esetben az utolsó a legjobb, de most valóban. Megannyi probléma ellenére, a 2020. évi online esemény után 2021-ben jelenléti rendezvénnyel fogadhattuk a lúdrájongókat a tatai Öreg-tó partján, ahol ráadásul rekordszámú, 64 500 vadlúd várta az érdeklődőket. Ez az elmúlt negyven év legmagasabb száma itt. A reggeli és esti ki- és behúzás szinte tökéletesre sikerült, a ludak lenyűgöző látványban részesítették az érdeklődőket. Érdekes madárfajok kerültek a teleszkópok látómezejébe: többek között örvös lúd, kis lilik, vörösnyakú lúd és rétisas. A három szervező gárda (SZVTE, MME és DINPI) az egyes szolgáltatókkal harmonikusan dolgozott együtt a közös célért, nagyszerűen működött a szervező CSAPAT. A járványügyi helyzet miatt a szükségszerű beléptetés sok önkéntes segítőt igényelt, de ők gördülékenyen tették a dolgukat. A korlátozások ellenére 7630 belépői karkötőt osztottunk ki a beléptetőkapuknál. Lelkes, a feladatukat precízen ellátó iskolai közösségi szolgálatos gyermekek is segítettek a szervezők munkáját. A legváltozatosabb, korosztályokat megszólító programsort tudtunk összerakni és önkénteseink segítségével megvalósítani: magas színvonalú bemutatók, előadások, túravezetések, beszélgetés és gyerekkoncert került megtartásra a tóparton, miközben a négyszáz méteres rendezvénysoron tovább színesedett a szakmai kiállítói kör is. Az online tartalmak, élő közvetítések, kisfilmek, folyamatosan üzemelő webkamerák „megágyaztak” a rendezvénynek, és nagy sikerrel futottak összesen hét héten át, a rendezvény előtt és után. Támogatóink, partnereink biztosították a rendezvény anyagi stabilitását a célok megvalósításához. Jövőre is számíthatunk rájuk. Köszönjük támogatásukat, partnerségüket!

Várunk vissza mindenkit Tatára, a ludak városába!

Csonka Péter

TISZAVASVÁRI HELYI CSOPORT

Az Európai Madármegfigyelő Napok keretében két helyszínen végeztünk felmérést. 2021. október 8–12. között Tiszalökön madárgyűrést tartottunk. Ezúton is köszönjük Petrilláné Bartha Enikő gyűrűző és az önkéntesek munkáját a kitelepült táborhely fenntartásában és a vendégek fogadásában! 230 fő, óvodások, iskolások és családok látogattak meg minket; tizennyolc faj 280 példányát számoltuk össze. Novemberben egy buszos utat szerveztünk, alsós gyermekcsoporttal darulesen voltunk a Hortobágy szélén. Madárkarácsony is tartottunk, melynek keretében önetetős madáretetőt állítottunk fel a helyi általános iskola bejáratához közel, így a gyerekek közelebb kerülhetnek a természet apró csodáihoz a hétköznapjaikon is. Ezen a napon a város szélén az első osztályos tanulók egy madárbarát kerttel ismerkedtek meg, valamint egy madárgyűrűzési akció keretén belül kézben tartott kuvikot is láthattak. Az év utolsó madármegfigyelésén, december 18-án még a nap is

Darumegfigyelés

Darumegfigyelés (fotók: Szabóné Balázs Beáta)

kegyes volt hozzánk. Igaz, a télnek megfelelő csípős szél sem maradhatott el a fehér-sziki kilátón, ahonnan tizenegy fővel kémleltük az eget. Tizennyolc faj került be az MME adatbázisába. Az itt már jobban megszokott rétisas mellett például parlagi sas, kékes rétihéja, nagy örgébics és kék galamb is látható volt.

Szabóné B. Beáta

VAS MEGYEI HELYI CSOPORT

A 29. „Az év természetfotósa 2021” pályázaton dr. Heincz Miklós négy képe is falra került! Az egyik kategória második és egy másik harmadik díját, valamint az MME különdíját hozhatta haza tagtársunk. 2021. október 2–3-án a Tömördi Madárvártára, a rábapatyi és a nagypirityi kavicsbányatavakhoz szervezett madármegfigyeléssel kapcsolódunk be az Európai

Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői a Tömördi Madárvártán. Gyűrűző: Varga László (fotó: Gyurácz József)

Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői a rábapatyi kavicsbányánál. Gyűrűző: Illés Péter (fotó: Gyurácz József)

Madármegfigyelő Napokba. November 7-én befejeztük a Tömördi Madárvárta nyári-őszi Actio Hungarica madárgyűrűzési programját, melynek eredményeit a Cinege vasi madártani tájékoztató decemberben megjelent 26. kötete tartalmazza. A madárvárta 2021. évi madárgyűrűzési eredményei mellett a kötetben részletes beszámoló olvasható a Vas megyében fészkelő fehér gólyák 2021. évi állapotáról, a ritka és telepesen fészkelő madárfajok helyzetéről, a Tömördön befogott zöld küllök gyűrűzési eredményeiről, a színes gyűrűvel jelölt madarak megkerüléseiről és a Kőszegen fészkelő vízirigók költésbiológiájáról is. November 13-án Kőszegen, a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósággal közösen rendeztük meg a Vasi Természetvédelmi Konferenciát (szervező: Harsányi Krisztián és Illés Péter). Dr. Markovics Tibor, az ŐNPI igazgatójának és dr. Gyurácz József, az MME Vas Megyei Helyi Csoport elnökének köszöntői és bevezető gondolatai után megtartott tizenkét előadásból a résztvevők megismerhették a Rábán végzett madármonitorozás, a Tömördi Madárvárta, az Őrségi bölény- és vadmacskavédelmi program, a Kőszeg környékén végzett fehérhátúfakopáncs- és vízirigó-kutatások, a vörösvercse-telepítési program, valamint a Vas megyei fehér gólya költő állománya hosszú távú vizsgálatának legújabb eredményeit is. Ezúton is köszönet helyi csoportunk tagjainak és más önkénteseknek is a programok sikeres megvalósításáért!

Gyurácz József

IFJÚSÁGI TAGOZAT

Tagjaink az ország minden területén folyamatosan járkák a természetet és segítik a helyi csoportok munkáját. Az őszi hónapokban madárvárták működtetésében segédkeztünk többek között Izsákon, Naszályon, Ócsán és Tömördön. Október közepén az MME Harkályvédelmi Szakosztálya tartott harkályvédelmi tábort, amelyen az Ifjúsági Tagozat huszonhét taggal képviseltette magát. Szuper lehetőséget nyújtott a tábor, hogy elmélyítsük tudásunkat a harkályokkal kapcsolatban, ezúton is köszönjük a szakosztálynak a lehetőséget! A hónap végén megtartottuk az I. Vártanapok rendezvényünket az izsáki Kolon-tavon. Az egész hétvégés programon tagozatunk madárgyűrűző és -megfigyelő bemutatókat tartott az érdeklődőknek. November végén önkénteseink részt vettek a 21. Tatai Vadlúdsokadalom lebonyolításában. A rendezvény

Harkályvédelmi camp (fotó: Lippai Károly)

Várta napok (fotó: Lippai Károly)

madarászversenyén több, ifisekből álló csapat is indult, melyek közül az egyik ötödik helyen végzett, és különdíjat is kapott. December folyamán odütelepeket takarítottunk, vízimadár-szinkronszámlálásban, madárinfluenza-kutatásban és hasonló szezonális munkákban segédkeztünk a helyi csoportokkal közösen.

Ha tizenhat-harminc év közötti vagy, és csatlakoznál tagozatunkhoz, jelentkezz az ifi@mme.hu e-mail-címen!

Lippai Károly

VÍZIMADÁR-VÉDELMI SZAKOSZTÁLY

Az országos vadlúdszinkron (2021. november 19.) eredményei

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI) 2021 novemberben – ebben a hónapban tartózkodik a legtöbb fokozottan védett vadlúd hazánkban – is megszervezte az országos vadlúdszinkront, melyhez az MME számos önkéntese is csatlakozott. A november 19-ei számlálás fő célja két veszélyeztetett, fokozottan védett libafaj, a kis lilik és a vörösnyakú lúd átvonuló állományának meghatározása volt. Az összehangolt felmérés különösen fontos, mivel a szakemberek adatai alapján mindkét lúdfaj átvonuló és telelő állományának súlypontja nyugat felé toldódott az elmúlt években, így hazánk szerepe is egyre hangsúlyosabb a megőrzésükben. A HNPI által összesített adatok szerint az idei évben országosan összesen 481 178 vadludat számoltak meg a szakemberek, amelyek közül 549 vörösnyakú lúd és 227 kis lilik volt. A két fokozottan védett faj nagy részét, 399 vörösnyakú lúdat és 208 kis liliket a Hortobágyi Nemzeti Parkban figyelték meg. A vadludak összlétszáma 198 397

példány volt a Hortobágy térségében. A kis lilik nyugat-szibériai állománya növekvő számban vonul, az idei 208 példány rekordnak számít. A vörösnakú lúd átvonuló mennyisége nem állandó az egyes években, az idei 399 példány kismértékben több, mint a tavaly számolt 373 egyed.

Vízimadár-védelmi Szakosztály vezetősége

BEMUTATKOZIK A RITKASÁGVADÁSZ SZAKOSZTÁLY

A legtöbb madarász a madarak megfigyelése motiválja, emiatt szinte mindenki szeret új és szem elé ritkán kerülő fajokat is megfigyelni. A ritkaságok keresése nagyon izgalmas, ezt eltérő fokú elhivatottsággal lehet űzni az egyszerű érdeklődő madármegfigyelésétől a fajvadász és listázó madarásztagig. A ritka madarak utáni érdeklődés közös bennünk. Eddig az MME keretein belül nem volt gyűjtőhelye azoknak a madárszerető embereknek, akiket kifejezetten a ritka madarak érdekelnek. Ez megváltozott, a 2021-es Terepmadarász-találkozón megalakítottuk az MME Ritkaságvadász Szakosztályát, melybe az ilyen érdeklődésű madarászokat várjuk, és reméljük, hogy sokan csatlakoznak a közösségünkhöz. 2021 decemberében az első vezetőségi találkozóán Selmeczi-Kovács Ádámot választottuk meg a szakosztály elnökének, Oláh Jánost pedig titkárnak.

A szakosztály elsődleges célja a Magyarországon előforduló ritka madarak felderítése és előfordulásuk dokumentálása, ezáltal a hazánk madárfaunájára vonatkozó ismeretek bővítése. A szakosztályba tagozódik be a független szabályzat alapján működő Nomenclator Bizottság is a jövőben, amely megalakulása óta (1988) fáradozik a hazai ritka madarak adatainak pontosításán, hitelesítésén. Az MME legtöbb szakosztálya természetvédelmi feladatokat lát el, mi leginkább a madártani irányvonalat

Szuharbuji – 2006

szeretnénk erősíteni az egyesületen belül. Népszerűsítjük a ritka madarak etikus megfigyelését és a pontos fajmeghatározást is. A ritkaságok előfordulásainak hosszú távú vizsgálata sok érdekes információt adhat gyorsan változó világunkban, hiszen a madarak nagyon jó indikátorok. A madárvilág folyamatosan változik, az egyes fajok elterjedése is állandóan átrendeződik, a klímaváltozás hatásait is jól jelezheti egyes madarak megtelepedése és állományváltozása. 2020-ban például új fajjal gazdagodott a fészkelő faunánk, az addig rendkívül ritka havasi sarlósfecske is megtelepedett hazánkban.

A terepmadarászok éves találkozóját huszonegy évig a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület (HTE) szervezte (2000–2021), de ezután a találkozó szervezését a HTE és az MME Ritkaságvadász Szakosztálya közösen végzi, és ez lesz a szakosztály legfontosabb éves találkozója. A 2022-es találkozó helyszíne Apaj lesz a birding.hu oldalon 2021 decemberében lezajlott online szavazás alapján. A program minden második évben (legközelebb 2023-ban) visszatér a megszokott hortobágyi helyére, de a köztes években az ország különböző pontjain kerül megtartásra.

Bár szakosztályunk fő célja a ritka madarakat is folyamatosan kereső terepmadarászok megszólítása és valamiféle egységbe tömörítése, érdekes módon első szervezett programunkhoz nem feltétlenül szükséges az igazi „terep”. A kis szerencsével ritkaságok előkerülésével kecsegtető Skywatching Day-t, amelyet ‘égboltfigyelő napnak’ fordítunk, évente tervezünk megszervezni (az évszak és a dátum a tapasztalatok alapján az elkövetkező években változhat). A jövőben akár a Kárpát-medence más területeire is kiterjeszhető lesz a program, ezért is kapott egy nemzetközileg érthető nevet. Részletek a 33. oldali felhívásban olvashatóak.

Tudj meg többet a Ritkaságvadász Szakosztályról, és csatlakozz a ritkamadarak@mme.hu e-mail-címen!

Ritkaságvadász Szakosztály vezetősége

Fecskesirály – 2021 (fotók: Oláh János)

Egyesületünk főállású munkatársait a budapesti Központi Iroda koordinálja. Kollégáink jelentős része azonban nem itt, hanem országszerte elszórtan dolgozik. A fővárosban az ügyvezető igazgató, a természetvédelmi, a társadalmi kapcsolatokért felelős, a gazdasági és a helyi csoportok feladatait szervező osztályok kollégái tevékenykednek. Az MME szervezeti felépítéséről és a működésünket szabályozó dokumentumokról is tájékozódhat a honlapunkon (mme.hu > Kapcsolat).

TÁRSADALMI KAPCSOLATOK OSZTÁLY

Két kategóriában is dobogós lett Magyarország a 28. Európai Madármegfigyelő Napok rendezvényen 2021-ben

A hagyományosan október első hétfőjére meghirdetett nemzetközi programon 2021-ben harmincöt BirdLife-partnerország madártani szervezete, köztük a hazánkat képviselő MME is részt vett. Az összesített eredmények alapján Európában és Közép-Ázsiában 1865 helyszínen közel 7,3 millió madarat figyelt meg a 28 104 résztvevő. A világ egyik legjelentősebb madártani hagyományával rendelkező Magyarország minden évben jól szerepel az országok közötti játékos versenyen, idén két kategóriában is dobogósok lettünk. Rendezvényhelyszínek száma: 1. Oroszország (729), 2. Magyarország/MME (195), 3. Hollandia (162). Résztvevők száma: 1. Magyarország/MME (5415), 2. Oroszország (5327), 3. Svájc (3448). Látott madarak száma: 1. Finnország (1 550 000), 2. Svédország (1 505 958), 3. Litvánia (1 070 324); Magyarország 364 691 megfigyelt madárral az 5. lett.

PANNONEAGLE LIFE

Tizenhat éves csúcson a ragadozó madarak orvodászata Magyarországon

Az utóbbi másfél évben kiugró méreteket öltött a ragadozó madarak illegális pusztítása hazánkban: a 2021-ben tudomásunkra jutott tizenhét esetben 224 védett madár, köztük 165 ragadozó madár esett hazánkban szándékos vagy gondatlanságból elkövetett bűncselekmény áldozatául. 2005 óta az ilyen esetek már 1600 védett állat, köztük 1042 ragadozó madár pusztulásáért felelősek, a bizonyított természetvédelmi kár meghaladja a 87 millió Ft-ot. A hazai esetszám nemzetközi szinten is kiugró, ráadásul az elmúlt évihez hasonló ragadozómadár-pusztítást Európában tudomásunk szerint még nem tapasztaltak.

MONITORINGKÖZPONT

Mintegy 600 millió fészkelő madárral lett kevesebb az Európai Unióban 1980 óta

2021 novemberében jelent meg az a tanulmány, amelyet a brit Királyi Madárvédelmi Egyesület (RSPB), a BirdLife International nemzetközi madárvédelmi szervezet és a Cseh Madártani Egyesület kutatóiból álló munkacsoport állított össze az Európai Unió területén előforduló 445 madárfaj közül 378 adathalmaz vizsgálata alapján. A megállapítások között a legaggasztóbb, hogy a kontinens madárállományának hatodát jelentő csökkenés nagyrészt a gyakori és elterjedt madárfajokot érinti.

A legnagyobb veszteséget 247 millió egyeddel a házi veréb szenvedte el (ez az állomány felét [!] jelenti), melyet a sárga billegető követ 97 millióval, a seregély 75 millióval és a mezei pacssirta 68 millióval. A számítások alapján 1980 és 2017 között 17–19% az összesített állománycsökkenés, amely 560 és 620 millió közötti madár eltűnését jelenti. A csökkenés valójában 900 millió körül van, amelyet egyes fajok gyakoribb válása ellensúlyoz 340 millióval. A házi veréb közeli rokona, a mezei veréb állománya 30 millióval lett kevesebb. Mindkét esetben a mezőgazdaság intenzívvé válása a fő kiváltó tényező, bár a településeken is egyre kevesebb verebet látni. Az okok pontosan nem ismertek, vélhetően a csökkenő táplálékmenyiség, a madármalária és a levegőtisztaságromlás hatása is szerepet játszik. A most publikált tanulmány eredményei alátámasztják a korábbi kutatásokat, amelyek a biológiai sokféleség jelentős közelmúltbeli csökkenését mutatják. A gyakori és elterjedt madarak számának csökkenése miatt azonban további, szélesebb körű védelmi erőfeszítésekre van szükség, kiemelt figyelemmel a mezőgazdasági területeken élő madarakra, valamint a vonuló madarakra teljes vonulási útvonalukon és telelőterületeiken is.

CSATLAKOZZON ÖN IS AZ MME MADÁRBARÁT KERT PROGRAMJÁHOZ!

Országszerte már több mint hétezeren, köztük több mint ezer óvoda és iskola regisztrált a 2002-ben indult programba.

Csatlakozás, részletek és az elismerő tábla megszerzésének feltételei az MME-honlapon találhatóak:

mme.hu > MADÁRBARÁT > Madárbarát kert program

MADÁRBARÁT KERT

MADÁRBARÁT ÓVODA

MADÁRBARÁT ISKOLA

MADÁRBARÁT MUNKAHELY

MADÁRBARÁT PANEL

Megjelent a MADÁRMEGFIGYELŐK KÉZIKÖNYVE

Alapismeretek és települési barangolások

Az MME munkatársa által írt és a Cser Kiadó gondozásában most megjelent könyv tagi kedvezményrel kapható – csomagküldéssel is – az egyesület boltjában, illetve országszerte megvásárolható a könyvesboltokban.

KIKNEK SZÓL?

Magyarországon közel ezer főre tehető az alapos, illetve professzionális fajismerettel rendelkező, heti szinten akár több napot is a terepen töltő, ország- és világszerte madármegfigyelő közösség létszáma. Ezt igazolja, hogy alig néhány hónapja, szervezeti szintre lépve, megalakult az MME Ritkaságvadász Szakosztálya (lásd xx. oldal). Nos, ez a könyv nem nekik íródott.

Azonban hazánkba is „megérkezett” a mind szélesebb lakossági rétegeket érintő hobbiszintű madármegfigyelés, amely világszerte emberek milliói számára jelent szabadidős programot. Ez nálunk ma még túlnyomórészt a Madárbarát kert programhoz, az itatáshoz, az odúkihelyezéshez és a téli etetéshez kapcsolódik. De úgy tűnik, hogy az ablakból végzett madarászás után egyre többen szereznek be távcsövet, és vizszik magukkal azt kirándulásokra, vagy szerveznek kimondottan madármegfigyelő kirándulós programokat. Ezt igazolja az

MME szakmai segítségével néhány éve kidolgozott mobiltelefonos madárhatározó alkalmazás és a 2017-ben indult „Kezdő madarász vagyok!” kétnapos képzés jelentős és nem szűnő sikere.

A könyv egyik célcsoportját a madármegfigyeléssel most ismerkedők, megismerkedni szándékozók jelentik. A másikat pedig azok – közülük több mint tízezernek már megvan a testvérkiadvány Madárbarátok nagykönyve –, akik a települési madárvédelem gyakorlása közben nemcsak még többet szeretnének megtudni az itatókat, a mesterséges odúkat és a téli etetőket látogató madarak életmódjáról, viselkedéséről, de szeretnék őket meg is határozni.

TEMATIKA

A Madárbarátok nagykönyve azt taglalja, mivel és hogyan segíthetjük a lakott területek madarait, állatait. A most megjelent Madármegfigyelők kézikönyve pedig a madarak egész éves települési életébe, vonulási és teletési, valamint a költési viselkedésébe ad betekintést, a beazonosításukhoz és a kezdők számára nehézséget jelentő madárhatározó használatához nyújt alapvető segítséget.

A két könyv tehát külön-külön használható, de egymást kölcsönösen kiegészítő kézikönyvpárként még hasznosabbak lehetnek a madártannal most ismerkedők számára. Utóbbi alkalmazását segítik az itteni leírások vonatkozó részeihez beszúrt utalások, QR-kódok arról, hogy a másik könyvben vagy az MME honlapján és YouTube-csatornáján (az adott tartalomhoz tartozó videókat a Névmutatóban, illetve a szövegben * jelzi) hol tájékozódhatnak részletesen a vonatkozó védelmi eszközökről, módszerekről.

Bár a mű célja madármegfigyelési alapismeretek nyújtása, kedvcsinálónként külföldi utakon készült fotókat és rövid leírásokat tartalmazó oldalak, oldalpárok, az MME YouTube-csatornáján pedig egy „Ritka madarak megfigyelése itthon és külföldön” válogatás is színesíti a tartalmat, mivel általános tapasztalat, hogy ha valaki rákap a

madarászásra, milyen gyorsan lesznek bakancslistás fajai, országai.

Végül, de nem utolsósorban a könyv jegyzetként is használható az MME 2017-ben indult és a nagy népszerűségnek köszönhetően azóta országszerte folyamatosan meghirdetett, szintén a könyv szerzője által kidolgozott, kétnapos „Kezdő madarász vagyok!” lakossági képzés során is.

TARTALOM

A Madármegfigyelők kézikönyve négy fejezetben tárgyalja az egyes témákat, melyek két tematikai csoportot – a madármegfigyelés módszertana (első fejezet) és a madarak életmódja (második-negyedik fejezet) – alkotnak. A könyv végén hatoldalas névmutató segít megtalálni a szövegben említett több száz fajt, többségében madarakat, de emlősöket és növényeket is.

Miként lehetek én is madármegfigyelő?

A könyv első tartalmi része Magyarországon hiánypótló módon a madármegfigyelés, mindenekelőtt a madárhatározó használatának kulisszatitkaiba vezet be az olvasót, de kitér a biztonságos és etikus madármegfigyelésre, a naplózott adatok megosztásának fontosságára is. Azok számára, akik szeretnének tovább lépni, magasabb szintre emelni a fajismeretet, a fejezet segít bekapcsolódni a profi madármegfigyelők hazai közösségébe is.

A települések madárvilága a vonulási időszakban és télen

A második fejezet – kapcsolódva az első fejezet madárhatározásra vonatkozó részéhez, és kifejtve azt – a magyarországi madárcafaladók mentén mutatja be, hogy az őszi és tavaszi vonuláskor, valamint a teletési időszakban milyen gazdag a településeink madárvilága.

A városi vadon: sövények, bokrosok, kertek, parkok fészkelő madarai

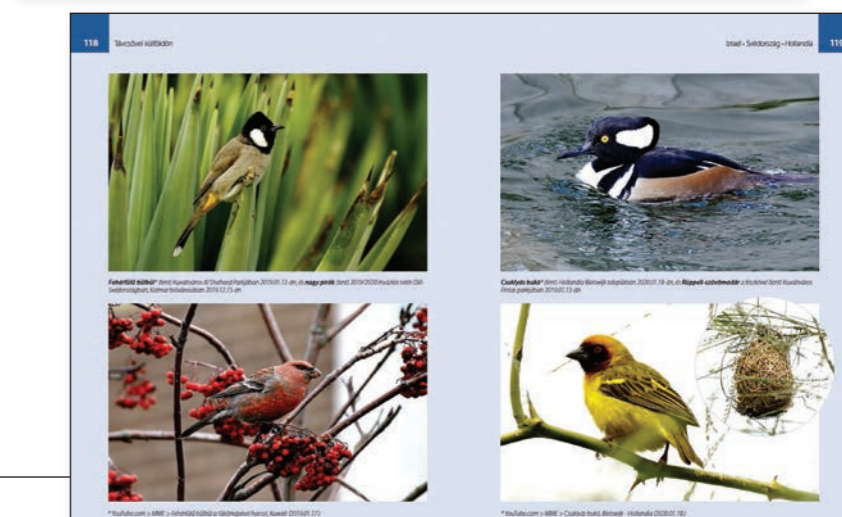
A könyv második fele a költési időszak települési madárvilágát mutatja be. A harmadik fejezet a fák, bokrok klasszikus fészkelőit veszi sorra a leggyakoribbaktól az elvétve fészkelőig.

Miénk a vár...? – a házakban nem csak emberek laknak!

Az utolsó, negyedik fejezet a lakott területek másik nagy élőhelytípusát, a velünk élő állatok számára a sziklafalak világát idéző épületek fészkelő madárfajait veszi végig a sátor- és lapos tetőktől lefelé egészen a pinceszintig, ahol bizony alkalmilag több madárfaj is költetni tud.

A KÖNYV

A kemény táblás borítójú, A4-es méretű könyv 176 oldal terjedelemben, 4 fejezetben és 64 alfejezetben a szerző 358 saját fotójának segítségével mutatja be a különböző témákat. Teljes ára 4995 Ft.

ÉRDEKES MADÁRMEGFIGYELÉSEK

szerkeszti: Hadarics Tibor

A következőkben rövid áttekintést szeretnénk nyújtani 2021 októberének, novemberének és decemberének legérdekesebb faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesítendő, ez viszont a legtöbb esetben még nem történt meg, ezért az előfordulások pontos időpontját nem közöljük.

OKTÓBER

A hónap első hetében az ország több pontján figyeltek meg vándorpartfutókat: a Csorna község határában lévő Nyírkai-Hanyban két (Pitó A.), a Zámolyi-víztárolón (Schmidt A., Schmidtné Kővári I. és mások) 1, a szegedi Fehér-tavon (Ampovics Zs., Szántó B. és mások), a Baranya megyei Mágocs melletti halastavon (Fenyősi L., Forgács B.), a kenderesi

Fotó: Szalágyi István

Fotó: Barkóczy András

Fotó: Gyuricskáné Balogh Ágnes

Fotó: Mészáros József

Fotó: Szalágyi Attila

Fotó: Tokody Béla

Telekhalmi-halstavakon (Kiss Á.), valamint a geszti Begécsi-víztárolón (Kaczkó Á. és társai) egy-egy példányt láttak, ezeken kívül október első hetében Kerepes mellett (Homok-dűlő) egy öreg tojó kis héját (Pintér B.), Hódmezővásárhelyen (Aranyág kert) egy vándorfűzikét (Molnár Á.). A hónap második hetében a tömörkényi Csaj-tavon (Nagy T., A. Weber) és a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics Tibor) került szem elé egy-egy fiatal vándorpartfutó, a dunatetőtleni Böddi-széken egy lilebíbicet (Práger Cs. és társai) 2, Gödöllőn (Tóth Á. J., Tóth J.) és a Nyírbogáthoz tartozó Kovacsics-tanyán (Gyuricskáné Balogh Á.) 3 pedig egy-egy vándorfűzikét figyeltek meg. Október közepén Tápiószecső mellett (Alsó-Tápió) egy királyfűzikét láttak és fényképeztek (Németh F. és mások) 4 (ennek az ázsiai fűzikefajnak ez a tizedik előfordulása Magyarországon). A hónap harmadik hetében a mórhalmi Nagy-Széksós-tavon (Mészáros Cs.) és a Biharugrai-halastavon (Ludas) (Kaczkó Á.) egy-egy fiatal vándorpartfutót, a nádudvari Szelencésen egy öreg amerikai pettyeslilét (Zöld B. M. és társai) 5, Orosháza déli határában pedig egy vándorfűzikét láttak (Kaczkó Á.), de ezen a héten a madárgyűrzések során is akadt két érdekesség: az izsáki Kolon-tavon egy öreg hím berki posztát (Németh Á. és társai), a szegedi Fehér-tavon pedig egy fiatal gatyáskuvikot fogtak

NOVEMBER

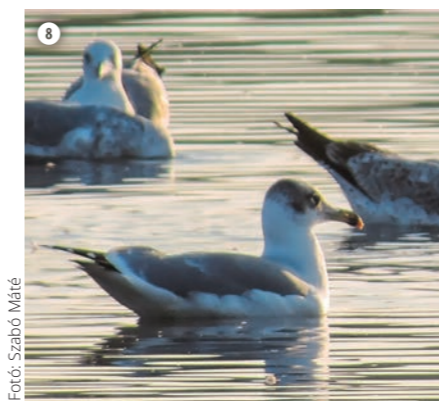
A hónap első hetében Apácatorna felett egy átrepülő fakó keselyűt (Vasuta G.), a tatai Öreg-tavon (Takács Á. és társai) 8 és a naszályi Ferenccsaj-halastavon pedig egy öreg halászsirályt láttak, amely egészen november közepéig kint tartott ott (Szeimann P. és mások) 9. A hónap második hetében a Szegedi-fertőn egy fiatal fecskesirályt figyeltek meg (Szántó B. és mások) 10, ennek a magas északra költő, tengerekhez kötődő, gyönyörű sirályfajnak ez a nyolcadik előfordulása Magyarországon. Ugyanebben az időszakban Kardoskút

(Tokody B. és társai) 6. Október negyedik hetében a Tiszababona határában lévő Nagy-szék-lápán egy lilebíbicet (Balácsi P., Seres N. és mások), Fonyódon egy öreg, világos színváltoztató ékfarkú halfarkast (Pénzes L.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavon egy fiatal sarki csért (Gál Sz. és társai) 7 és a Hortobágyi-halastavon egy fiatal vándorpartfutót láttak (Hegedűs D. és társai). Október végén Nagykőrű mellett, a Tisza hullámterében (Tóalja) egy kékfarkút figyeltek meg (Rimóczi Á. és társai), ennek az ázsiai énekesmadárnak ez a hatodik előfordulása Magyarországon.

Fotó: Gál Szabolcs

határában egy fakó keselyűt észleltek (Lengyel Gy., Sándor B.). November harmadik hetében a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastavon láttak egy öreg halászsirályt (Zalai T. és társai). A hónap utolsó hetében Kunszentmiklós határában (Nagy-rét) egy öreg havasi fülespacsirtát (Lóránt M.) 11, a Hortobágyon (Szatmári-telek) egy öreg rövidcsőrű ludat (Szilágyi A.) 12, a Duna váci szakaszán egy jeges bűvart (Dénes J. és mások), Kiszűszállás felett pedig egy pontosan meg nem határozott halfarkasfajt figyeltek meg (Pabar Z.).

Fotó: Szabó Máté

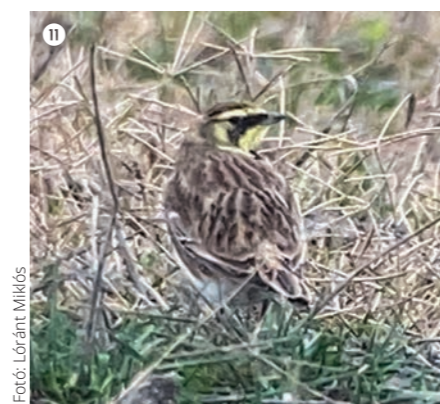
Fotó: Szabó Máté

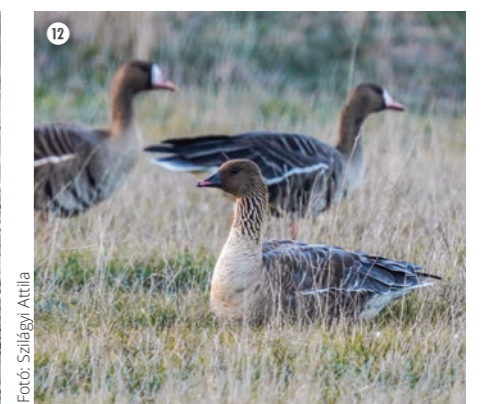
Fotó: Ampovics Zsolt

Fotó: Németh Ferenc

Fotó: Lóránt Miklós

Fotó: Szilágyi Attila

A november végén Vácnál látott jeges búvárt december elején Dunakeszinél (Forintos N.), a hónap közepén pedig Göd-nél észlelték (Selmeczi Kovács Á.). December első hetében először a szántódi révnél, majd Balatonlellén láttak egy kenti cséért (Németh F.) ¹³ ¹⁴, Hajdúnánás határában (Kaján-szik) pedig egy rövidcsőrű lúd került szem elé (Tar J.). A hónap második hetében Dunaszeg határában (Hosszú-rét) egy kuhit figyeltek meg (György E. és társai), a harmadik héten pedig egy fiatal csüllöt láttak először Balatonberénynél (Adorján Á.) ¹⁵, majd néhány napig Balatonmárfürdőnél (Pánya Cs., Mészáros J. és mások) ¹⁶. December végén Fonyódon egy szubadult halászsirályt (Gál Sz. és mások) ¹⁷, a Pátkai-víztárolón egy öreg dolmányos sirályt (Kovács G. K.), Tata és Kömlőd között pedig egy rövidcsőrű ludat észleltek (Szabó M. és társai).

Fotó: Mészáros József

Fotó: Gál Szabolcs

Fotó: Németh Ferenc

Fotó: Németh Ferenc

Fotó: Adorján Ágnes

Köszönet illeti a madarak megfigyelőit, hogy adataikat közkinccsé tették. Kérjük, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Gál Szabolcs, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagyrészt az érdekes megfigyeléseket közlétező www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldalakról származnak. Amennyiben érdeklődik a ritka madarak hazai előfordulásai iránt, csatlakozzon az MME Ritkaságvadász Szakosztályához (lásd a 26. oldal, e-mail: ritkamadarak@mme.hu).

FELHÍVÁS

1. Égboltfigyelő nap – Skywatching Day

2022. április 30., 9–14 óra

Az MME Ritkaságvadász Szakosztálya (lásd 26. oldal) hagyományteremtő céllal indítja útjára az Égboltfigyelő nap, Skywatching Day elnevezésű programot, amelyhez bárki csatlakozhat az ország bármely pontjáról, célunk minél több megfelelő fajismerettel bíró madarász bevonása a megfigyelésbe. Érdekes adatokhoz juthatunk így, és reményeink szerint ritka madarak is távcső elé kerülhetnek!

A feladat 2022. április 30-án 09:00 és 14:00 óra között az eget figyelni és minden ott átrepülő madarat feljegyezni.

Szakosztályunk vezetősége kijelölt néhány kiemelt helyszínt, ahol mindenképp szeretnénk a megadott napon az eget kémlelni, de a program lényege, hogy bárhol, bármilyen helyszínnel lehet csatlakozni a rendezvényhez.

Ha ismeresz jó megfigyelőpontot a környéken, vagy az erkélyedről jó nagy teret látsz be az égboltból, máris részt tudsz venni a programban!

Nincs más dolgod, mint egy regisztráló e-mailt írnod a ritkamadarak@mme.hu-ra, amelyben megadod a kiválasztott megfigyelési pont koordinátáját és az elérhetőségedet.

A programra jelentkezőket a rendezvény előtt értesítjük a teendőkről és a megfigyelői hálózat alakulásáról is. Ritkaság (leírásköteles madárfaj) esetén a koordinátort haladéktalanul értesíteni kell telefonon, a megfigyelés befejeztével az adatokat pedig az MME MAP-adatbázisába kell feltölteni vagy e-mailen táblázatos formában megküldeni szakosztályunknak.

Az adatok beérkezése után az eredményekről beszámolót teszünk közzé az egyesületi és a birding.hu honlapon, valamint a Madártávlatban.

Fotók: Orbán Zoltán

ÉRDEKES MADÁRFÉSZKELÉSEK

szerkeszti: Haraszthy László

BARÁTCINEGE FÉSZKELÉSE MESTERSÉGES ODÚBAN

A Nagyoroszi határában elterülő Királymeggyes 2,5 kilométer hosszú vadkerítésének oszlopaira hetven odút helyeztek ki korábban. Ezek elsősorban B odúk, de minden negyedik C típusú. 2017-ben, majd 2019-től rendszeresen ellenőrizzük az odúkat, évente két-három alkalommal megyünk végig a kerítésen. A B odúkban elsősorban mezei verebek fészkelnek. Az odúknak évről évre valamivel több mint az egyharmadát foglalják el a madarak. A C odúkban még nem észleltünk biztos fészkelést. A teljes kerítés hossz 80%-a szántótól választja el a gyümölcsöst, de háromszázötven méteren zárt erdő van a meggyes mellett. Ezen a szakaszon minden évben van néhány széncinege- és barátcinege-költés. 2017-ben kettő, 2019-ben és idén is egy fészkelj barátcinegét gyűrtünk meg. Mesterséges odúban vi-

Fotók: Karcza Zsolt

szonylag ritkán találkozni a barátcinegével, de az Északi-középhegységben minden évben gyűrtünk odúban fiókákat. A 2021. évi költés azért érdekes, mert az erdőtől mintegy ötven méterre lévő oszlop odúját választották a barátcinegék. A kottló madarat április 25-én, a tíz fiókát pedig május 9-én gyűrtük meg.

Lukács Katalin és Karcza Zsolt

DOLMÁNYOS VARJÚ KÖLTÉSE MAGASLES TETŐSZERKEZETÉBEN

A dolmányos varjú (és a holló is) rendszeresen építi fészket a mezőgazdasági tájban álló villanyoszlopokra, amennyiben azok szerkezete lehetővé teszi azt. Ez a jelenség nem csak Magyarországra jellemző, hiszen a tőlünk délre, délkeletre lévő országokban is megfigyelhető. Ezek a fészkelhelyek azonban kivétel nélkül olyanok, ahonnan a varjú minden irányba jól kilát, illetve a legkisebb gyanús jelre elhagyja a fészket. Ezért is különös, hogy az általunk Nagykekes-pusztán talált dolmányosvarjú-fészkek egy magasles tetőszerkezetében épült, ahonnan a kottló madár semmerre sem látott ki. Ugyanakkor, ha a kottló idősben a magaslesre felmászók nem túl gyakran zavarják le a kottló madarat, akkor természetes ellenségeitől meglehetősen jól védettek a tojások, fiókák. A környező pusztát átszelő utak mentén sokfelé vannak dolmányosvarjú-fészkek építésére alkalmas fák, melyeken azok rendszerint költenek is. A magaslesben lévő pár megmenekült a térségben elég általános kilövéstől, és három fiókát sikeresen kirepített.

Haraszthy László és Berdó József

Fotók: Haraszthy László

HÁZI ROZSDAFARKÚ FÉSZKANYAGHORDÁSA

A fűzfői szennyvíztisztító területén a legkülönlegesebb helyekre rakja fészket a házi rozsdafarkú. Költött már használaton kívüli csővezetékben is, máskor a dolgozók fürdőjének nyitott ablakán közlekedve egy hétvége alatt megépítette a fészket. Mivel ezt a helyet nem tartottuk elég biztonságosnak, ezért a fészket egy közeli helyre helyeztük át. Legutóbb egy zárt, alumíniumlemezkes könnyűszerkezetes raktárban próbálkozott költéssel. Itt a behordott fészkekanyag jó része azonban rendszerint a fészkek

Fotók: Horváth Ádám

alatt végezte. A mellékelt képen jól látható, hogy körülbelül kétszer annyi fészkekanyag került a földre, mint a fészkekbe. Bár a fészkek végül elkészült, de a költés sikertelen volt.

Szelle Ernő

LEGALÁBB EGY HÓNAPON ÁT KOTLÓ TÖVISSZÚRÓ GÉBICS

2021. június 11-én Karancslapujtón, a Koplaló nevű kopár-bokros meredek domb aljában töviszúró gébics négytojásos fészket találtam, amelyen a tojó kottlott. A fészkek réttel határos, kevésbé használt mezőgazdasági földút mellett, idős, terjedelmes galagonyabokor út felé kinyúló ága végén, 2,9 méter magasan épült. Június 26-án ránéztem, a tojó ülte a fészket. Nem zavartam meg, mivel egy-két napos fiókákat sejtettem benne. Július 4-én újra ellenőriztem, meglepetésemre a tojó szorgalmasan kottlott a négy tojásos. Július 11-ei ottjártamkor elhagyott fészkekre számítottam, ehelyett csak ámultam, mert a hím gébics kottlott a tojásokon. Ahogy lehúztam a fészkes ágat, nem repült el, hanem a bokor ágain izgatottan ide-oda ugrált, farkát tekergetve sűrűn ismételte a „geg-geg”-szerű hangját.

1975 óta kutatom és dokumentálom a megtalált madárfészkeket. 1997-től céltzottan keresem a töviszúró gébics fészkeit. 2021-ig bezárólag 2939 fészket találtam meg – az üres és elhagyott fészkeket is feljegyeztem. Ennél a fajnál ilyen hosszú, időn túli kottlást korábban csak egyszer láttam: 2008. május 26-án fészket bélelő párt találtam a Dobroda-patak partján. A fészkek előző évi megdőlő nádcsonyán, vadkomlóindák között, 0,8 méter magasan volt, Karancslapujtón, Kisbaksaházán. Június 9-én hat tojásos, június 22-én négy tojásos, július 9-én négy tojásos kottló madarat észleltem. A fészkek július 13-án már elhagyott volt, akkor már csak három tojás volt benne.

Rozgonyi Sándor

MIG-21-ES REPÜLŐGÉPBE FÉSZKELŐ SEREGÉLY (STURNUS VULGARIS)

2021. május 16-án a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság ügyeleti telefonszámán értesítettek, hogy Kecskeméten, a repülőtéri kórforgalomnál kiállított MIG-21-es repülőgépre egy

seregélypár jár be etetni, de a fiókákat menteni kell, mivel a repülőgépet karbantartás miatt eltávolítják a helyről. A fészkek a jobb szárny belső részében, a szárny alsó részén helyezkedett el, ahol a jobb hátsó futómű is megtalálható behúzott állapotban. Itt van akkora méretű üreg, amely lehetővé teszi a madarak kényelmes mozgását és fészkelését. A fészket a szülők közvetlenül a fémlemezhez építették hozzá, az üreg hátsó és belső sarkában helyezkedett el. A seregélyek a szárny egy félkör alakban kivágott, nyolc-tíz centiméteres nyílásán keresztül jártak be a fiókákhoz. A fészkekből öt fiókát mentettem, amelyek evezőtollai már elkezdtek tokosodni.

Pigniczki Csaba

Fotó: Pigniczki Csaba

MÉHECSKEHOTEL MINT FÉSZKELŐHELY?

Rábapordány közelében területbejárást végeztünk Bodor Ádámmal egy megmaradt gyeppolton. Egy nem általunk kihelyezett rovar- és méhecskehotelt vettünk észre a gyeppolton, amelyet közelebbről is megnéztünk. Ekkor vettük észre, hogy a természetvédelmi eszköz madaraknak is jó lehet. A tető alá több mezeiveréb-fészkek is épült. Lakottságukról nem győződünk meg, hiszen akkor a mesteri fészkeket szét kellett volna

Fotók: György Előd

bontanunk, de a bejáratot sem találtuk meg egyértelműen. Nem tudjuk tehát, hogy egy vagy több pár használta a „hotel” adta lehetőséget.

Györig Előd

SZALMABÁLÁK KÖZÖTT KÖLTŐ VÖRÖS VÉRCSE

Borotnán, egy szalmabálarakásban találtam a képen látható vörösvércse-fiókákat, amelyek sajnos nem érték meg a repülő kort, mert valami elrabolta azokat. Valószínűleg nyest lehetett a tettes, mivel többször is láttuk a „kaszal” környékén.

Mikó Péter

Fotó: Mikó Péter

SZÜRKE LÉGYKAPÓ FÉSZKELÉSE EGY ASZTALBAN

Pusztaszer nyugati részén, a település és az 5-ös főútvonal között, Olasz Csabáék tanyáján járva hívták fel a figyelmemet arra, hogy egy szürkelégykapó-pár mozog a kertben, a kerti asztal körül. Ez az asztal meglehetősen egyedi készítmény, ugyanis egy felfordított fa törzséből és gyökereiből készült. A kiszáradt törzsét lefelé fordítva azok vastag – több irányba álló – gyökerei kerültek felülre, amelyre egy üveglapot szereltek. A légykapók sokat mozogtak az asztal körül, ki-be szállva a gyökerek közé.

Fotó: Fodor András

A tulajdonosok megmutatták a helyszínt, és első látásra az volt a gyanúm, hogy az asztalt csak vadászatkor keresik fel a madarak, de az asztal alá nézve, hatvan centiméter magasságban megtaláltam a légykapó üres fészket, melyet egy gyökérág-elágazásba építettek. A pár sikeresen kirepítette a fiókákat. Szürke légykapó fészkelését ilyen alacsonyan még nem találtam.

Fodor András

ÖT TÖRPE TOJÁS EGY FÉSZKELJBAN

Ritkán előfordul, hogy a több tojásból álló fészkeljben az egyik tojás a többinél sokkal kisebb méretű. Ezeket a köznyelv boszorkánytojásnak nevezi. Hosszú évek óta ellenőrizzük a Pilisben található odútelepeinket. Eddig egyetlen esetben, 2019-ben találtunk olyan örvöslégykapó-fészkelajt, amelyben nem egy, hanem három törpe tojás is volt. Nagy meglepetésünkre 2021-ben attól az odútól, amelyekben 2019-ben a törpe tojásokat találtuk, „kétodúnyi távolságra” egy újabb törpe tojásokból álló örvöslégykapó-fészkelajt találtunk. Ezúttal azonban a fészkeljben öt tojás volt, melyek közül az egyik nem a fészkelcsészében, hanem azon, az odú falánál helyezkedett el.

Tarján Barna

Fotó: Tarján Barna

VÖRÖS VÉRCSE KÖLTÉSE ÉPÜLETEN LÉVŐ DOLMÁNYOSVARJÚ-FÉSZKÉBEN

Évekkel ezelőtt a budai vár Oroszlános-udvarában egy pár-kánya madárriasztó tuskéket raktak abban a reményben, hogy ezekkel távol tarthatják a galambokat. A dolmányos varjak viszont a szögek mögötti teret feltöltötték gallyakkal annyira, hogy a tuskék már nem zavarták a madarakat. 2020-ban ebben a „fészkekben” vörös vércsék telepedtek meg. Június 27-én legalább három, körülbelül négyhetes vörösvércse-fióka volt a fészkekben. A költést dr. Perger Péter észlelte először. Korábban a vörös vércsék sok éven keresztül az udvar ellenkező, déli oldalán költöttek. Ez a fészkek látható „A madárgyűrűzés 100 éve” című filmben. Budapest I. kerületében 2020-ban ezzel együtt három biztos és egy lehetséges vörösvércse-költőhelyet derítettem fel.

Morandini Pál

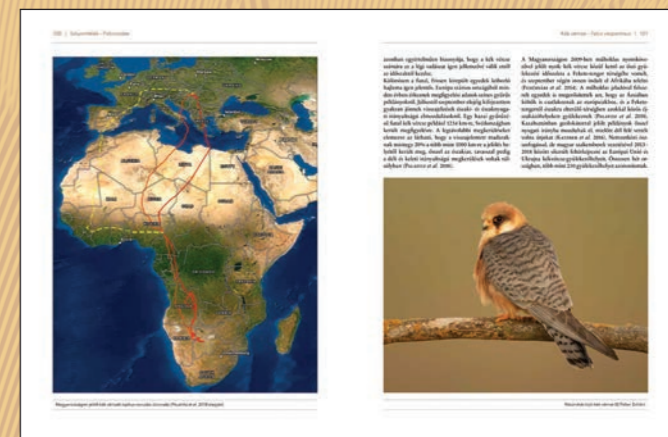

Fotó: Goda Márton

Megjelent
MAGYARORSZÁG RAGADOZÓ MADARAI ÉS BAGLYAI

- Nyolcvan év után most jelenik meg először egy olyan könyv, amelyik valamennyi Magyarországon fészkelő, átvonuló vagy ritka vendégként felbukkanó ragadozó madarat és baglyot is bemutatja.
- Az 1600 oldalas, kétkötetes, gazdagon illusztrált könyv nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló részletességgel és alaposággal mutatja be a tárgyalt fajokat.
- A kötetben szereplő negyvennyolc faj részletes ismertetésén túl a ragadozó madarak törzsféjlesztésével, testfelépítésével, gyakorlati védelmével stb. foglalkozó fejezetek is helyet kaptak a könyvben.
- A negyvenöt szerző szinte mindegyike az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztályának aktív tagja. Közülük a legtöbben több évtizedes ragadozómadár-védelmi tapasztalattal rendelkeznek, ami egyben garancia is arra, hogy egy minden ismeretet magában foglaló könyvet állítottak össze.
- Az 1024 színes felvételt a legkiválóbb hazai természetfotósok – összesen 163 fő – készítette. A kötetben megjelent képeket több mint négyezer fénykép közül válogatták ki a szerkesztők, illetve a szerzők. A fényképeken kívül 184 térkép és ábra is segíti a tájékozódást.
- A hirtelen megugrott papírárak miatt a két kötet ára 18 900 Ft lesz.
- A szerzők és a szerkesztők jó szívet ajánlják a könyvet mindenkinek, aki a ragadozó madarak vagy a baglyok iránt érdeklődik.

ÉRDEKES MADÁRMEGKERÜLÉSEK

szerkeszti: Karcza Zsolt és Lukács Katalin Odett

Az elmúlt időszakban a Madárgyűrűzési Központba beérkezett, kiegészített (gyűrűzési adattal együtt lezárt) megkerülésekből válogattunk. A külföldön gyűrűzött madarak adatainak kiegészítése rövidebb-hosszabb időt vesz igénybe, így jelen válogatásban is található néhány korábbi megkerülési adat, amelyeket az elmúlt hónapokban zártunk le. A gyűrűzők, megfigyelők, megtalálók vagy adatközlők nevét technikai okok miatt nem minden esetben és teljes terjedelemben tudjuk feltüntetni. A közölt eredmények tájékoztató jellegűek, és a 2021. december végéig beérkezett adatok alapján készültek.

A madárfajok sorrendje – szerkesztési okok miatt – nem mindenhol követi az aktuális rendszertani sorrendet. Az MME-honlap mme.hu > Tudástár > Magyarország madarai oldalán az egyes madárfajok naprakész gyűrűzési eredményei böngészhetők: gyűrűzési összesítések, a jelölési és a külföldi vonatkozású megkerülési helyek térképei, valamint a leggyakoribb kézrekerülési okok százalékos eloszlásdiagramjai.

Amennyiben gyűrűs madarat, madártetemet, jelölőgyűrűt talál, fém- vagy színes gyűrűs madarat észlel, kérjük, értesítse a Madárgyűrűzési Központot a ringers@mme.hu e-mail-címen. Így a megkerülési adatok beépülhetnek a hazai madárgyűrűzési adatbankba, és a központ munkatársai a feldolgozás után elküldik Önnek a gyűrűzési és megkerülési adatokat egy válaszlévelemben.

CSÖRGŐ RÉCE

Egy elhullott magyar gyűrűs csörgő récét találtak 2021. december elején Görögországban, Thessaloniki közelében. A madarat 2018. szeptember közepén gyűrűzték a Mekszikópusztai Madárvártán (Győr-Moson-Sopron megye, Koleszár Balázs). Ez az első hazai jelölésű példány, amely megkerült a balkáni országban. A csörgő réce gyakori átvonuló a Kárpát-medencén, sokszor jelentős tömegei érkeznek hozzánk szeptember és november között. Többségük a tél közeledtével továbbvonul dél-európai, afrikai telelőterületeikre, de egy részük áttelel a be nem fagyó vizeinken.

Fotó: Borbás Katalin

BŐJTI RÉCE

Egy magyar gyűrűs bőjti récét lőtték le 2021. szeptember elején Franciaországban, a svájci határhoz közel. A madarat 2017. augusztusban gyűrűzték a Mekszikópusztai Madárvártán (Győr-Moson-Sopron megye, Győrig Előd). Ez az első hazai jelölésű bőjti réce, amely megkerült Franciaországban. Az eurázsiai elterjedésű bőjti réce hosszú távú vonuló, az európai állomány a telet Afrikában tölti.

SZÜRKE GÉM

2021. októberben egy hazai jelölésű, színes gyűrűs szürke gémet figyeltek meg Spanyolországban, a Gibraltári-szoros közelében. A madarat fióka korában gyűrűzték 2013-ban Kóny határában (Győr-Moson-Sopron megye, Pellinger Attila). Ez a második magyar gyűrűs szürke gém, amely megkerült az Ibériai-félszigeten. Az óvilági elterjedésű szürke gém a legkülönbözőbb vizes élőhelyeken fészkel. A hazai állomány jelentős többsége ősszel elvonul. A telet Dél-, Délnyugat-Európában, egy részük Afrikában tölti. Az egyre enyhébb teleken egyre több szürke gémmel találkozhatunk itthon.

HÉJASAS

Egy görög jelölésű héjasast figyeltek meg 2021. július végén Rábadapty közelében (Vas megye, Borbás Katalin). A madarat fióka korában gyűrűzték 2021. április végén az Égei-tenger Kikládok szigetcsoportjának egy szigetén. A fémgyűrű mellett színes jelöléssel és GPS-nyomkövetővel is ellátták a fiókat. Magyarországon ez az első külföldi gyűrűs héjasas, amely megkerült. Később ugyanezt a példányt Ausztriában is látták, Klagenfurt mellett. A héjasasnak széles, de szigetszerű az elterjedési területe. Európa és Afrika mediterrán vidékein kisebb-nagyobb foltokban található költőterületeit.

KÉK VÉRCSE

2021. december elején egy magyar gyűrűs kék vércsét fogtak be Egyiptomban. A fiatal példányt az MME Kékvércse-védelmi programjának kardoskúti mintaterületén jelölték 2021. július 14-én (Békés megye, Solt Szabolcs). A madár a fogásban később elpusztult. Egyiptom a bonni egyezmény és a CITES tagállama, ennek ellenére időről időre érkeznek hírek hasonló illegális tevékenységről. A kék vércsétet elsősorban szépségük miatt fogják be, és házi kedvencként tartják. Az eddig Magyarországon meggyűrűzött kék vércsék közül ez a harmadik példány, amely Afrikában került meg. A Kékvércse-védelmi program során műholdas nyomkövetővel ellátott példányok pontosan kirajolták a vonulási és telelőterületek térképét (lásd: jeladosmadarak.mme.hu). A kék vércse Közép-Ázsiában és Kelet-Európában fészkel, költőterületének nyugati határvidéke a Kárpát-medence. A füves puszták jellegzetes madara. Nyár végén nagy csapatokba verődnek, egyes

Fotó: MME Madárgyűrűzési Központ-archívum

gyülekezőhelyeiken több ezer madár is összegyűlhet. A telet Dél-Afrikában töltik, az első példányok áprilisban érkeznek vissza a költőterületeikre.

GÓLYATÖCS

Egy magyar gyűrűs gólyatöcsöt fogtak vissza 2021. április közepén Ausztriában, Mosonszentandrás közelében. A madarat fióka korában jelölték 2015-ben Aba közelében, egy belvízfolton (Fejér megye, Lukács Katalin Odett). A Magyarországon eddig gyűrűzött gólyatöcsök közül jelenleg ez a legidősebb megkerült példány. A teljes európai madárgyűrűzési adatbankot nézve a legidősebb ismert gólyatöcs a jelölését követő tizedik évében került meg. A gólyatöcs Magyarországon rendszeres fészkelő, a költő párok száma az adott év csapadéviszonyaitól függ. Főleg szikeseken, nedves réteken, elöntéseken, belvizeken lehet megfigyelni. Vonuló madár, kora tavasszal érkezik meg trópusi afrikai telelőterületeiről, és augusztusban a többség el is hagyja hazánkat.

KIS LILE

2021. szeptember elején egy lengyel gyűrűs kis lilét fogtak vissza a Mekszikópusztai Madárvártán (Győr-Moson-Sopron megye, Koleszár Balázs). A madarat fióka korában gyűrűzték 2021. július végén Lengyelországban (Kujávia-pomerániai vajdaság). Ez az első lengyel gyűrűs kis lile, amely megkerült Magyarországon. A kis lile Eurázsia jelentős részén fészkel, hosszú távú vonuló, európai állománya a telet Afrikában tölti.

KIS SÁRSZALONKA

Egy magyar gyűrűs kis sárszalonka tetemét találtak meg 2021. október elején Oroszországban (Novgorodi Köztársaság). A madarat 2021. március végén gyűrűzték Jászberény határában (Jász-Nagykun-Szolnok megye, Koleszár Balázs). Ez az első hazai jelölésű kis sárszalonka, amely megkerült külföldön. A kis

sárszalonka Európa és Ázsia tajgaövezetében fészkel. A Kárpát-medencében csak a tavaszi és őszi vonulása során fordul elő, de ritkán áttelelő példányokkal is találkozhatunk. A nálunk átvonuló állományai Dél-Európában és Afrikában telelnek.

APRÓ PARTFUTÓ

Egy finn gyűrűs apró partfutót fogtak vissza 2021. szeptember elején Tata határában, a Réti-tavaknál (Komárom-Esztergom megye, Batty Gellért). A madarat 2021. augusztus végén gyűrűzték a Botteni-öböl egy partközeli szigetén (Säppi szigete, Pori városa). Ez az első finn gyűrűs apró partfutó, amely megkerült Magyarországon. Az Eurázsia északi részén fészkelő apró partfutó gyakori őszi és tavaszi átvonuló a Kárpát-medencében. Ilyenkor szikes tavakon, lecsapolt halastavakon, árasztások kopár foltjain, zátonyokon lehet leginkább megfigyelni. A telet legnagyobb részét Afrikában tölti.

Fotó: Koleszár Balázs

Fotó: Koleszár Balázs

HAVASI SZÜRKEBEGY

Magyarországon kevés havasi szürkebegyet jelölnek, eddig mindössze negyvenhárom példányra került gyűrű. Távolsági megkerülést ez idáig nem regisztráltunk, ezért volt örvendetes a 2021. október végén érkezett fényképes adat. Egy 2021. január 17-én Budapest II. kerületében, az Apáthy-sziklán gyűrűzött (*Spilák Csaba*) példányt figyeltek meg október 30-án a sümegi vár falain, majd két nappal később a somlói vár romjain (Veszprém megye, *Kaufman Gábor* és *Kaufman Ádám*). A havasi szürkebegy magashegységek sziklás területein költ, a Magyarországra érkező teelők példányok elsősorban a Kárpátok magasabb, fátlan hegyoldalain fészkelnek. A téli időszak közeledtével húzódnak lejjebb és lejjebb, követve, keresve a sziklás területeket, ahol apró magvakkal, repedésekben megbúvó pókokkal, rovarokkal táplálkoznak.

Fotó: Kaufman Ádám

Fotó: Kaufman Gábor

VÖRÖSBEGY

2021. október elején egy belarusz gyűrűs vörösbegyet fogtak vissza a Sumonyi Madárvonulás-kutató Állomáson (Baranya megye, *Wágner László*). A madarat tíz nappal korábban gyűrűzték Bresztől északra. Ez az első Fehéroroszországban jelölt vörösbegy, amely megkerült Magyarországon. A vörösbegy Európa-szerte gyakori fészkelő madárfaj, szinte minden élőhelyen találkozhatunk vele. Rövid távú vonuló, a Kárpát-medencén átvonuló vagy itt teelők példányok Észak-, Északkelet-Európából érkeznek.

BARÁTPOSZÁTA

2021. május közepén egy hazai gyűrűs barátposzátát fogtak vissza Finnország délnyugati partvidékén. A madarat 2019. szeptember közepén gyűrűzték a Kolon-tavi Madárvártán (Bács-Kiskun megye, *Németh Ákos*). Ez az első hazai jelölésű példány, amely megkerült Finnországban. Egy svéd gyűrűs barátposzátát pedig itthon fogtak vissza 2021. október végén, Cserépfalu közelében (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, *Balácsi Péter*). A madarat 2021. szeptember elején gyűrűzték a Botteni-öböl partvidékén, Urmeá város közelében. Az itthon megkerült külföldi gyűrűs barátposzáták közül jelenleg ez a legészakabbi jelölt példány. Az Európa-szerte gyakori fészkelő barátposzátája rövid távú vonuló, a telet legnagyobb részét a Földközi-tenger partvidékén tölti. Egyes példányai enyhébb teleken, amikor van elérhető táplálék, itt maradnak téli vendégként.

csíz

2021. december 18-án, kora reggel Iránból keresték a Madárgyűrűzési Központot WhatsAppon. A bejelentő egy videót küldött, amelyben egy magyar gyűrűs csízt tart a kezében. A madarat Iránban, Siráz közelében fogták meg december 17-én. A gyűrűről készült videófelvételen jól olvasható a gyűrűszám, így a madár egyedi azonosítása sikeresen megtörtént. Ezt a csízt 2021. október 9-én gyűrűzték Szabadegyháza határában (Fejér megye, *Varga György*). A bejelentő tudta, hogy ez a megkerülési adat szenzációs az európai ornitológusoknak, ezért nyomozta ki a Magyar Madárgyűrűzési Központ elérhetőségét. A videófelvétel és a bejelentő elmondása alapján a magyar gyűrűs csízt elengedték. A hazai madárgyűrűzési adatbankban ez az első megkerülési adat Iránból, ez idáig magyar gyűrűs madarat innen nem jelentettek a hazai Madárgyűrűzési Központba. Korábban magyar gyűrűs csízek Európán kívül Törökországban kerültek meg. A csíz eurázsiai elterjedésű énekesmadárfaj, fenyvesekben, magas fekvő égeresekben költ. Magyarországon ritka fészkelő a hegysegeinkben, de nagy számban érkezik hozzánk a késő őszi időszakban. Az észak-európai állomány a telet a kontinens délebbi, nyugatabbi területein tölti. A Kaszpi-tenger déli partvidékéig nyúlik a csízek teletölterülete, Irán déli részén ritka vendég, így a mostani megkerülés nemcsak nekünk szenzációs, de az ottani madárszoknak is egy ritka adat.

Fotó: Isaac Farhang

Név: Aves y Conservación (AyC) Ecuador
 Alapítás éve: 1986
 Tagok száma: 75
 Kiadványok: <https://avesconservacion.org/publicaciones/>
 Postacím: E9B De Los Guacamayos N57-57 y N58 Fray L. Murialdo, Quito-Ecuador
 E-mail: direccion@avesconservacion.org
 Honlap: www.avesconservacion.org

BIRDLIFE ECUADOR

Országunk a Venezuelától Észak-Chiléig és Argentínáig terjedő trópusi Andok biodiversity hotspot (a biológiai sokféleség szempontjából igen értékes terület) részét képezi, és egyike annak a tizenhét országnak, ahol kiemelkedően magas a világ biológiai gazdagságának kétharmadát adó élőlénycsoportok és fajok száma. Példa erre a fantasztikusan változatos madárfauna, amely országunkban több mint ezerhatszáz fajt jelent (Európában eddig mintegy nyolcszáz, Magyarországon pedig 424 madárfajt jegyeztek fel – a szerkesztő megjegyzése).

Szervezetünket, az Aves y Conservación 1986-ban egy csoport biológus és madarász alapította, akiket zavart a madarak élőhelyét és a természetet fenyegető növekvő veszély. Tagjai vagyunk számos helyi, regionális szervezetnek, nemzetközi szinten többek között az IUCN ecuadori képviselője vagyunk, részt veszünk az Andoki Kondorvédelmi Munkacsoport munkájában és az Andok-akció nevű dél-amerikai kezdeményezésben, melynek a célja az Andok élővilágának helyreállítása. Elsőrendű feladatunk a fontos madárelőhelyek (IBA) védelme. 2005-ben a BirdLife Amerikai Titkárságával és a Környezetvédelmi Minisztériummal együttműködve százhat IBA-területet azonosítottunk, és az egész országra kiterjedő együttműködési hálózatot hoztunk létre.

Céljaink között szerepel, hogy minél többet tudjunk meg a madarokról és az őket fenyegető veszélyekről, hogy felismerjük a természetet fenyegető ártalmakat, és megfelelő védelmi stratégiákat dolgozzunk ki ezekre. A neveléssel és a környezet épségének hangsúlyozásával a lakosság hozzáállásán igyekszünk javítani, és nyomást gyakorlunk a döntéshozókra, hogy a jogszabályokat a természet érdekében figyelembevételével hozzák meg.

Tevékenységi körünk, tekintve, hogy az andoki lápoktól és hegyi erdőktől a dagálykor vízzel borított tengerparti homokos területeken és a mangroveerdőkön át a sós medencéig számos helyen tevékenykedünk, igen sokrétű. Egyik programunk keretében az Amazonas menti erdőkben tanulmányozzuk az olyan vonuló fajokat, mint a kék lombjáró (*Setophaga cerulea*) és az örvös lombjáró (*Cardellina canadensis*), valamint a szigeti ökoszisztémát a Galápagos-fennsíkon, ahol a súlyosan veszélyeztetett sötétfarkú viharmadár (*Pterodroma phaeopygia*) fészkelőterületét kutatjuk, és a behurcolt invazív fajok létszámát tartjuk kordában.

A Mojanda-Otavaló vízvédelmi körzet Ecuador északi részén, ahol az andoki erdő-helyreállítási projekt zajlik (fotó: Francisco Tobar)

Egyesületünk nagy tapasztalattal rendelkezik a helyieket segítő csoportok támogatásában. A projektjeinkhez kapcsolódóan különböző környezetvédelmi vezetői képzéseket támogattunk. A képzést elvégzők sok esetben elhivatott természetvédelmi parkőrként, madarászvezetőként folytatják a munkát, vagy saját tulajdonú természetvédelmi területeiket, esetleg a madármegfigyelésre és fotózásra alkalmas területeket kezelik.

Erőfeszítéseinket a veszélyeztetett fajokra és fajcsoportokra összpontosítjuk, amelyekre vonatkozóan az őslakos és paraszti közösségek, valamint a különböző kormányzati szereplők bevonásával természetvédelmi terveket készítünk, ezeket közzétesszük és végrehajtuk.

Az ecuadori tengerparton megvalósítottuk a vonuló partimadarak 2017-ben közzétett és 2021-ben frissített védelmi tervét (PCAPME). Ez a kezelési dokumentum az ország hatvannyolc partimadár-védelmi területének rangsorolásán alapul, amelyek közül kilenc nemzetközi jelentőségű, és megfelel nyugati félteke partimadár-védelmi hálózat (WHSRN) tudományos kritériumainak.

A PCAPME a partimadár-védelmi programunk irányadó dokumentuma. Ez két regionális jelentőségű és egy, a nyugati félteke partimadár-védelmi hálózatához tartozó egyik nemzetközi jelentőségű helyszínen zajlik, mivel ezek adnak otthont a Wilson-lile (*Charadrius wilsonia*) és a kis póling bioföldrajzi állománya 1%-ának, a

Az Intag-Toisán IBA-területen megrendezett első madárfesztivál résztvevői (fotó: Juan Carlos Valarezo)

Wilson-víztaposó (*Phalaropus tricolor*) 3,5-5%-ának, valamint az év folyamán itt előforduló több mint százezer partimadárnak. Itt folyik a neotrópusi vízimadár-számlálás, tanulmányozzuk, hogyan használják a partimadarak a garnélamedencéket, gyakorlati, ellenőrzési és megfigyelési programot valósítunk meg, valamint évente megrendezzük az ecuadori vízimadár-fesztivált, amelyen több mint kétezer érdeklődő vesz részt. Az Ecuasal magáncéggel, három önkormányzattal, valamint több egyetemmel és helyi ráktenyésztő egyesülettel egyetértésben dolgoztuk ki a kezelési terveket, és ezeknek megfelelően kezeljük a mangrovetereket, és alakítunk ki egy ökoturisztikai útvonalat.

Egy másik fontos programunk az élőhelye elvesztése miatt legveszélyeztetettebb ecuadori madárfaj (az élőhelyének mindössze 3%-a maradt meg), a feketemellű pamacs lábú kolibri (*Eriocnemis nigriventis*) megmentésére összpontosít. Az Ecuador északi részén található kolibri és az élőhelyének tanulmányozására, védelmére szervezetünk 2008-ban kidolgozott és 2020-ban frissített egy cselekvési tervet. 2008 óta kutatási projekteket, élőhely-helyreállítási terveket, környezeti nevelési és közösségfejlesztési cselekvési terveket dolgozunk ki. Népszerűsítettük az ökoturizmust, amely a helyi lakosság számára jelent fenntartható alternatívát. 2020-ban a BirdLife Young Conservation Leaders Awards támogatásának köszönhetően a fajnak öt új élőhelyét fedeztük fel az Intag-Toisán IBA-terület és a Cotacachi-Cayapas Nemzeti Park közötti határterületen. Egy évvel később a Dán Madártani Szövetség / BirdLife Denmark és az American Bird Conservancy támogatásának köszönhetően százkét hektár kritikus fontosságú élőhelyet szereztünk meg. 2022-ben átalakítottunk egy faépületet, hogy a helyi egyetemmel együtt tudományos

A Quito városában található El Tejar ősi vízmosás helyreállítási projektje során hozták létre Cabil-do Toctiuco lakói a kolibríkertet (fotó: Tatiana Santander)

állomásként használjuk, és folytassuk a régió még ismeretlen növény- és állatvilágának kutatását.

Az egyik legfontosabb, a Svájci Szövetségi Kutatóintézet (WSL) közös kutatási projektünk 2017 és 2020 között folyt, melynek célja a növények és a kolibrík közötti kölcsönhatások tanulmányozása volt. Ennek eredményeként kezdtük megérteni a több mint négyszáz őshonos növényfaj és a több mint negyvennégy andoki kolibrifaj közötti kölcsönhatásokat, és az ecuadori flóra számára új orchidea-fajokat fedeztünk fel.

A projekt során megszerzett intézményi tudást használtuk fel a feketemellű pamacs lábú kolibri számára fontos növényfajok szaporítási protokolljainak kidolgozásához. Ezt tekintjük a jelenlegi andoki erdő-helyreállítási programunk kezdetének. Ez a program 2018-ban egy faiskolával indult, ahol a CEPF támogatásával hat asszony hét-ezer növényt gondozott. Jelenleg 376 ezer növényt állítanak elő és ültetnek el a Mindo és a Cayambe-Coca IBA-n és két vízvédelmi körzetben, ahonnan Quito több mint egymillió lakosa és az Otavalo-kultúra ott élő őshonos lakossága nyeri a vizet. Ez a program, amelyben ma már három faiskola és huszonhat gondozónő vesz részt, az Andok-akció nevű dél-amerikai kezdeményezés része, amely az andoki hegyvidéki erdők és főként az egyik legveszélyeztetettebb andoki ökoszisztéma, a bolygó legmagasabb tengerszint feletti magasságán növe (felmehet akár ötezer méter tengerszint feletti magasságig is) *Polytepis*-erdő helyreállítására összpontosít.

Meggyőződésünk, hogy a természeti erőforrásaival való gazdálkodás terén tájékozottabb, képzett, nagyobb felelősséget és szerepet vállaló társadalom képes csak a legjobb döntéseket hozni jelenével és jövőjével kapcsolatban. Ennek érdekében támogatjuk a lakosság tudományt segítő olyan citizen science tevékenységeit, mint a karácsonyi madárszámlálás, az októberi nemzetközi madármegfigyelő nap és a városi élőhelyek, például vízmosások helyreállítására irányuló munkák. Quitóban két kerületi tanáccsal közösen megkezdtük az El Tejar védett vízmosás helyreállítását, és létrehoztunk egy őshonos fajokból álló kolibríkertet, amelyet jelenleg az ottani öslakosok képviselői kezelnek.

Az Aves y Conservación több mint harmincöt éves története során új tehetségek képzését segítette elő, akiknek fontos a környezetvédelem és a madarak tanulmányozása. Mi az ecuadori természetvédők és madárbarátok több nemzedékét képviseljük, és folytatjuk a munkát, miközben a madarak szárnyalnak az égen, és védelmükre sürgős intézkedésekre van szükség. A madarakért, az életért. *For the Birds, for the Life.*

Juan Carlos Valarezo

Fordította és összeállította: Madas Katalin

Környezeti nevelési bemutató Quito városában a madaraknak szentelt októberi hónap során (fotó: Juan Carlos Valarezo)

Főiskolai hallgatók látogatása az Ecuasal által támogatott tengerparti mesterséges sólagúnában (fotó: Ana Ágreda)

TRRRRR.....TIK-TIK-TIK.....TRRRRRRRRRO....
TRRR.....KLÜH-KLÜH-KLÜ-KLÜ-KLÜ

2022. tavasz CSIP C GÓ

Sokszor kopácsolásuk vagy kiáltásuk árulja el jelenlétüket.

A harkályoknak kulcsfontosságú szerepük van az erdők élővilágában: odúikat számos más állat is használja.

ÜDV
A HARKÁLYOK
BIRODALMÁBAN!

2022-BEN AZ ÉV
MADARA A ZÖLD
KÜLLŐ

Nyomozd ki, hogy melyik részlet kihez tartozik! Lapozz az utolsó oldalra!

Játssz velünk!

Vegyél részt Te is a nyereményjátékban: küldd el nekünk megfejtésedet!

Harkályrejtélyek 1.

A harkályok rendkívül színesek és változatosak: sok fajuk a legkevésbé sem hasonlít egymásra.

FEDEZD FEL A HARKÁLYOK VILÁGÁT!

Minél változatosabb egy erdő, annál több harkályfélést találsz benne.

256 a harkályfajok száma szerte a világban.

ITT LÁTOD A TÖBBI HAZAI HARKÁLYFÉLÉT:

ZÖLD KÜLLŐ

15 közeli rokona él világszerte.

1

HAMVAS KÜLLŐ

Hazánkban a zöld küllő legközelebbi rokona.

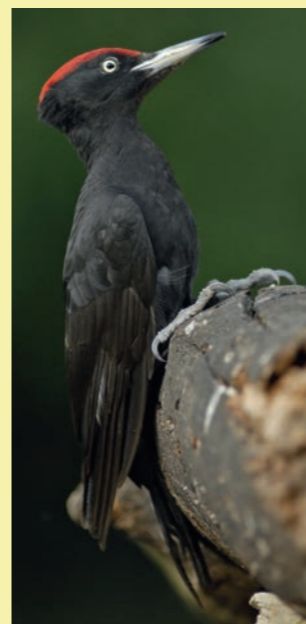
2

Hasonlítsd össze őket!

3

FEKETE HARKÁLY
A legnagyobb termetű harkályfélénk.

KÖZÉP FAKOPÁNC

5

NAGY FAKOPÁNC
A leggyakoribb harkályfélénk.

4

6

KIS FAKOPÁNC
A legkisebb termetű harkályunk.

7

BALKÁNI FAKOPÁNC

8

FEHÉRHÁTÚ FAKOPÁNC
A legritkább hazai harkályféle, csak öreg, zavartalan erdőkben találkozhatasz vele.

9

NYAKTEKERCS

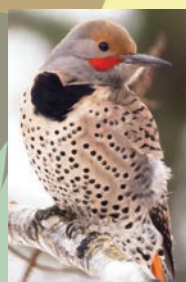
„Kakuktkojás” a harkályok között: a csőre, a farktollai és a viselkedése is más. Nem kopácsol a fán, és rejtőszíne van, ami a többi hazai harkályra nem jellemző.

Hasonlítsd össze a hangjukat itt: mme.hu / Tudástár / Magyarország madarai

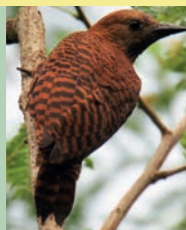
HARKÁLYOK A NAGYVILÁGBÓL

A föld szinte minden szegletében élnek harkályok. Sokuknak nincs magyar neve.

ARANYKÜLLŐ

MICROPTERNUS BRACHYURUS

AMAZÓNIAI ÁCSHARKÁLY

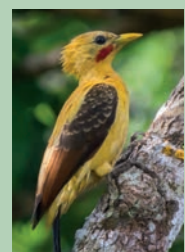
MELANERPES FORMICIVORUS

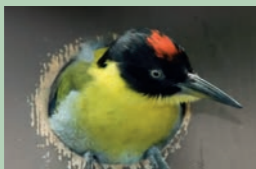
DRYOBATES MIXTUS

HÁROMUJJÚ HŐCSIK

SÁFRÁNYHARKÁLY

MICROPTERNUS BRACHYURUS

DINOPIUM BENGHALENSE

CELEUS CASTANEUS

CHRYSOPHLEGMA FLAVINUCHA

PICUMNUS AURIFRONS

Fotók: Lóki Csaba, Máté Bence, Orbán Zoltán, Selmeczi Kovács Ádám, SiimVaar, Pixabay, Wikimédia

Szerkesztés, illusztráció: Juhász Lilla, Csitneki Balázs

Harkályrejtélyek 1. FAROKTOLLAK

A harkályfélék sok jellegzetessége különleges életmódjukat szolgálja: csőrük, lábujjaik, nyelvük, koponyájuk és faroktollaik is.

Faroktollaik kemények, de rugalmasak, kicsúcsosodó hegyűek.

A harkályfélék a faroktollaikat támaszkodásra használják.

A zöld küllő faroktollai

Olyan, mint egy harmadik láb.

Figyeld meg az előző oldalak fotóin!

Melyik hazai harkálynak nincs ilyen faroktolla?

JÁTSSZ VELÜNK!

Találd meg a hazai harkályokat!

Harkályos bögrét, pólót, vagy egérpádot nyerhetsz!

Találd ki, hogy melyik képrészlet melyik hazai harkályfélétől származik! Vigyázz, két kakukktojás is van, amely nem hazai harkályféléhez tartozik!

Megoldásodat ide küldheted:
csipogo@mme.hu,
határidő: 2022. április 20.

A megfejtés beküldői hozzájárulnak nevük és életkoruk közléséhez.

Bemutatkozik az MME új, logózott távcsőcsaládja!

MME Haris

Érdekl a madarak világa, és egy könnyű, jól használható távcsövet keres? A Haris belépő szintű távcső tökéletes társ a madármegfigyeléssel és természetjárással ismerkedőknek. (8x42 és 10x42 modellek)

MME Tűzok

Éles és kontrasztos kép, széles látómező és strapabíró külső. A remek ár-érték arányú Tűzok távcsövek kiváló eszközök minden madárbarátnak. (8x42 és 10x42 modellek)

MME Vércse

A természet szerelmeseiként egy kompromisszummentes képminőséget nyújtó és bármilyen időjárási körülmény közepette tökéletesen működő kézi távcsövet keres? A Vércse ED-lencsési élethű színeket és tökéletes képminőséget biztosítanak, hogy minden apró részletet kiválóan láthassunk. (8x42 és 10x42 modellek)

Az MME távcsövek időjárásálló vázzal rendelkeznek, lencsevédő kupakkal, nyakpánttal és tokkal érkeznek a csomagban.

MME BÍbic teleszkópok

Állítható nagyítású spektívjeink tökéletesek a távolban megbújó partimadarak vagy épp a pusztában vadászó ragadozók megfigyeléséhez. A kategóriához képest kompakt méretnek és kis súlynak hála egy egész napos madarászturnára is magunkkal vihetjük a terepen is megfelelő védelmet nyújtó tokban.

Folyamatosan bővülő távcső kínálatunkért látogass el webáruházunkba!

mmebolt.hu/madarmegfigyeles
06-20-969-7778

MORE

NL PURE 32
EGYSÉGBEN A
TERMÉSZETTEL

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK